

ካልኣይ ሕታም

ዲዳት መስል ሚን

ዲድ ኣል-ፊጥር
(عيد الفطر)

ዲድ ኣል-ኣድሐ
(عيد الأضحى)

ከምኡውን ካልኣት
ኣገደሰቲ ኣዋርሕን
መዓልታትን

أعياد المسلمين

ትሕዝቶ

መጠቀሚያ	3
ትሕዝቶ ስልጠና	3
ህጅሪያ ዓውደ-አዋርሕ	4
ጎርጎርዮሳዊ ዓውደ-አዋርሕ (Gregorian calendar)	5
ቀንዲ ዲዳት ኣብ ኢስላም: ትሕዝቶን ታሪኻዊ ድሕረ-ባይታን	10
1. ዲዳ ኣል-ፊፕር (عيد الفطر)	11
ስነ-ስርዓትን ደምብታትን ዲዳ ኣል-ፊፕር	12
ዘካተል-ፊፕር	12
ዝወሃብ ዘካተል ፊፕር እንታይ ክኸውን ኣለዎ?	13
2. ዲዳ ኣል-አድሐ (عيد الأضحى)	14
ዲዳ ኣል-አድሐ (عيد الأضحى)- ታሪኻዊ መበቆልን ዕላማን	15
አልአያም አልዓሽር (الأيام العشرة) ዓሰርተ መዓልታት	18
ሱና (ብሉጽ ተግባራት) ኣብ ዲዳ ኣል-አድሐ	20
3. ሰላተል-ዲዳ	21
ኣገባባት ሰላተል-ዲዳ	22
ናይ ዲዳ ኸጥባ	22
ዲዳ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ምስ እትውዕል	22
4. ሕርዶት ዲዳ ኣል-አድሐ	23
5. ናይ ተሽሪቕ መዓልታት - አያም አል-ተሽሪቕ (أيام التشريق)	25
6. ካልኣት ዲዳት ኣለዉ ዶ?	27
7. ኣገደስቲ አዋርሕ ኣብ ኢስላም	27
8. ኣገደስቲ መዓልታት ኣብ ኢስላም	28
ለይለቱል-ቀድር	28
መዓልቲ ዓረፋ	28
መውሊድ-ነቢ	29
ዓሹራ	29
ለይቲ ረጅብ	30
ለይቲ ኢስራኦን ሚዕራጅን	30

ትሕዝቶ ስእልታት

ስእሊ 1: መሰረት ወርሐዊ ዓወደ-አዋርሕ - Lunar Calendar (ህጅርያ)4

ስእሊ 2: መሰረት ጸሓያዊ ዓወደ-አዋርሕ - Solar Calendar (ጎርጎርዮሳዊ)5

ስእሊ 3: መንገዲ ዑደት ወርሒ ኣብ ክሊ መሬት.....7

ስእሊ 4: ኩለን ኣኣብ ናተን ቅናተ-ዙረት ዑደት የካይዳ8

ስእሊ 5: ዑደት ጸሓይ ምስ ፕላኔታታ8

ስእሊ 6: አዋርሕ ህጅርያ9

ስእሊ 7: ተክቢራት ዲድ27

መእተዊ

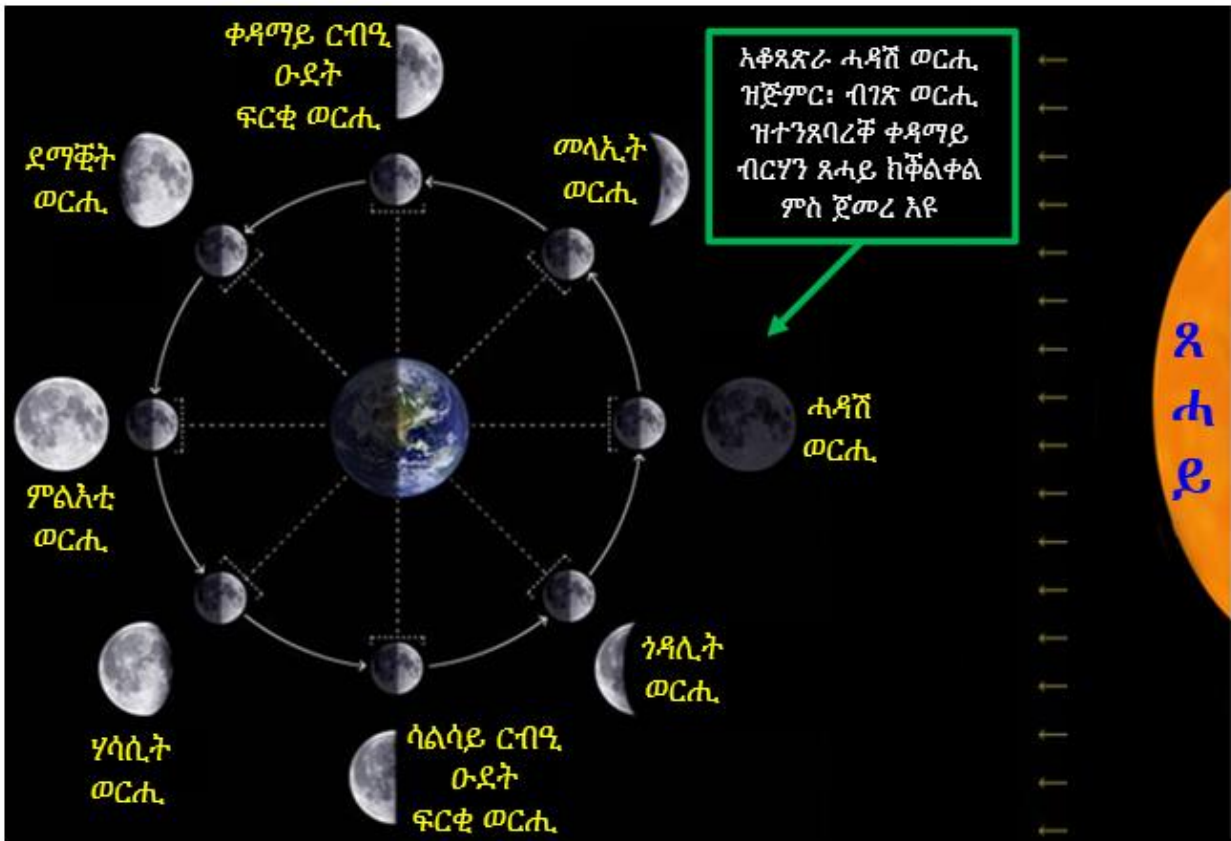
ዲነል-ኢሰላም ምስ ካልኣት ሃይማኖታት ክነጻጸር እንከሎ ውሑዳት ዲዳት ጥራሕ ኣለዎ። ኣብ ኢሰላም ዘለዉ ዲዳት ከምኡ'ውን ኣገደስቲ ንዲነል-ኢሰላም ዝምልከቱ መዓልታት ኣብ “ህጅሪያ” ተባሂሉ ዝጽዋዕ ናይ ኢሰላም ዓወደ-አዋርሕ (Calendar) ዝተመርኮሱ እዮም። እዚ ዓወደ-አዋርሕ ካልኣይ ኸሊፋ ብዝኾኑ ዑመር ኢብን ኣል-ኸጣብ ረ.ዓ. ብ638 ጎርጎርዮሳዊ ዓወደ-አዋርሕ (ናይ ኤውሮጳ ኣቆጻጽራ) ዝተፈለመ ኮይኑ ንናይ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ካብ መካ ናብ መዲና ዝተጎዓዙሉ መዓልቲ ከም መበገሲ ይጥቀም። ሮሞዳን ዝጅምረሉን ዝውድኣሉን፡ ሓጅ ዝካየደሉ ከምኡ'ውን ካልኣት ኣገደስቲ መዓልታት ብናይ ህጅሪያ ዓወደ-አዋርሕ ዝውሰኑ እዮም። በዚ መሰረት ቁሩብ ኣፍልጦ ብዛዕባ ናይ ህጅሪያ ዓወደ-አዋርሕ ምሓዝ ጠቓሚ ክኸውን ስለ ዝኸእል፡ ብሕጽር ዝበለ መልክዕ ከም ድሕረ-ባይታ ኣብ ሰዒባ ዘላ ዓንቀጽ መግለጺ ተዋሂቡ ኣሎ።

ህጅሪያ ዓውደ-አዋርሕ

ኣብ ናይ ኢስላም ዓውደ-አዋርሕ ሓንቲ ዓመት 12 አዋርሕ ዝሓዘት ኮይና፡ ወርሒ ኣብ ዙርያ መሬት ኣብ እትገብር ዑደት ብምምርኳስ ካብ 354 ክሳብ 355 መዓልታት ድማ ኣለዋ። እዚ ኣቆጻጽራ ወርሓዊ ዓውደ-አዋርሕ (Lunar Calendar) ተባሂሉ ይጽዋዕ። እዚ ዓውደ-አዋርሕ ንመድረኻት ጉዕዞ ወርሒ ኣብ ዙርያ መሬት (phases of the moon) መሰረት ብምግባር ይጽብጸብ።

ኣብ ሱሪት ኣል-ባቆራ ኣያ 189 (2:189) ሓዳሽ ወርሒ ንደቂሰባት ግዜ መወሰኒ ከምኡ'ውን እዋን ሓጅ መመልከቲ ከምዝኾነት ብስዒቡ ኣገባብ ተጠቂሱ ይርከብ፡

[يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ]

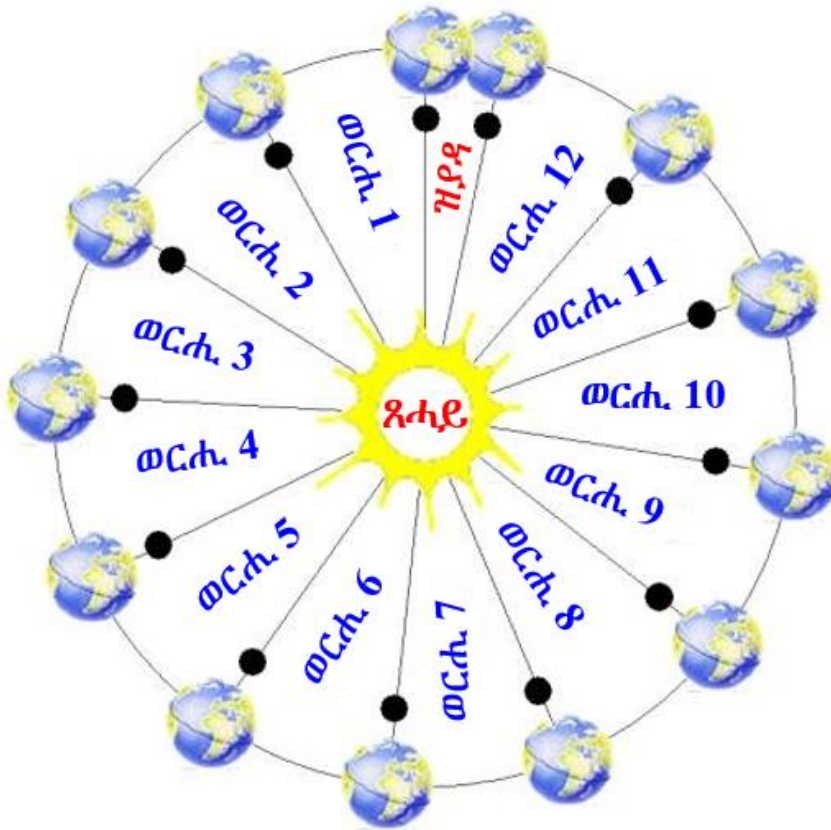
ስእሊ 1 : መሰረት ወርሓዊ ዓውደ-አዋርሕ - Lunar Calendar (ህጅሪያ)

ምስ'ዛ ስእሊ ብምትሕሓዝ ኣብ ሱሪት ዩኑስ ኣያ 5 (10:5) ጸሓይ ወሃብ ብርሃን ምዃና፡ ወርሒ ድማ ተቀባል ብርሃን ምዃና (ናታ ብርሃን ከምዘይብላ) ተጠቂሱ ዘሎ ምስትውዓል ይከኣል፡

الشَّمْسُ ضِيَاءٌ وَالْقَمَرُ نُورًا

ጎርጎርዮሳዊ ዓውደ-አዋርሕ (Gregorian calendar)

በንጻሩ ድማ ጎርጎርዮሳዊ አውደ-አዋርሕ (Gregorian calendar) ተባሂሉ ዝጽዋዕ (ንኡብነት ናይ ምዕራባዊ ዓውደ-አዋርሕ) መሬት ኣብ ዙርያ ጸሓይ ኣብ እትገብሮ ዑደት ብምምርኳስ ሓንቲ ዓመት 365 (ኣብ ኣኣርባዕተ ዓመት ድማ 366) መዓልታት ትሕዝ። እዚ ኣቆጻጽራ ጸሓይዊ ዓውደ-አዋርሕ (Solar Calendar) ተባሂሉ ይጽዋዕ።

ስእሊ 2 : መሰረት ጸሓይዊ ዓውደ-አዋርሕ - Solar Calendar (ጎርጎርዮሳዊ)

በዚ መሰረት ድማ ናይ ኢስላም ዓውደ-አዋርሕ ካብ ናይ ምዕራባዊ ኣቆጻጽራ ካብ 10-11 መዓልታት ስለዝፈላለዩ፡ ዲዳትን ካልኣት መዓልታትን ዓመት ዓመት ኣብ ዝተፈላለዩ አዋርሕ ክውዕላ ይረኣዩ። እዚ ማለት ንኡብነት ሮሞዳን ዓመት ዓመት ካብ ዝሓለፈት ሮሞዳን ካብ 10-11 መዓልታት ንድሕሪት እንዳተመለሰት ትጅምር።

እታ ቀዳመይቲ ዓመት ኣብ ናይ ህጅሪያ ዓውደ-አዋርሕ፡ ብናይ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ንመካ ገዲፎም ናብ መዲና ዝኸድሉ መዓልቲ ትጅምር። ቀዳመይቲ ዓመት ኣብ ናይ ህጅሪያ (ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ካብ መካ ናብ መዲና ዝተጓዳዝሉ ዓመት) ዓውደ-አዋርሕ ብናይ ጎርጎርዮሳዊ ዓውደ-አዋርሕ 622 ዓ.ም. ይኸውን።

ንኡብነት ሮሞዳን 2020 ዝጀመረትሉ ዕለት ብናይ ህጅሪያ ኣቆጻጽራ 1 ሮሞዳን 1441 ዓመተ ህጅሪያ

ከኸውን እንከሎ ብናይ ምዕራባዊ አቆጻጸራ ድማ 24/04/2020 (April) ይኸውን።

ሮሞዳን 2000 ዝጀመረትሉ ዕለት ብናይ ህጅሪያ አቆጻጸራ 1 ሮሞዳን 1421 ዓመተ ህጅሪያ ከኸውን እንከሎ ብናይ ምዕራባዊ አቆጻጸራ ድማ 28/11/2000 (November) ይኸውን። በዚ መሰረት ኩሉ ህዝቢ ዓለም ኣብ ክንዲ ኣብ ሓንቲ ውስንቲ ወርሒ ጥራሕ ዝጸሙ (ኣብ ዓዲ ሃሩር ዘለዉ ኩሉ ግዜ ኣብ ወርሒ ሃሩር ጥራሕ ምጸሙ ወይ ኩሉ ዓመት ፍሉጥ ዝኾነ ንብዙሕ ሰዓታት ምጸሙ፡ በንጻሩ ድማ ኣብ ዓዲ ቁሪ ዝነብሩ ኩሉ ግዜ ኣብ ወርሒ ቁሪ ወይ ኩሉ ዓመት ፍሉጥ ዝኾነ ንውሑድ ሰዓታት ጥራሕ ምጸሙ) ብናይ ረቢ ሱ.ወ. ራሕማ ሮሞዳን ዓመት ዓመት ኣብ ኩሉን አዋርሕ እንዳዘረት ኣብ ኩሉን ክፍሉ-ዓመት ወቕትታት (ጽድያ፣ ክረምቲ፣ ሓጋይ፣ ቀውዒ) ከምኡውን አየር ኩነታትን ብምዝዋር ኩሉ ኣህዛብ ዓለም ብገምጋም ማዕረጎት ብዘለዎ ኣገባብ ከምዝጸውም ይኸውን (ኩሉ እዋን ሃሩር እዋን ቁርን ይጥዕም)።

እዚ ተርእዮ ኣብ ኣብ ኣጠቓቕማ ጸሓዮዊ ዓወደ-አዋርሕ ዝርከብ ኣይኮነን። ንኣብነት ሮሞዳን ዓመት ዓመት ኣብ ሓንቲ ፍልጥቲ ወርሕን መዓልትን ምስ ወዓለት እሞ ናይ ምጻም ማዕረጎት ኣይምተረኽቡን።

ኣብ ሱረት ኣል-ብቑራ ኣያ 185 (2:185) ሰፊሩ ከምዘሎ ወርሒ ብምርኣይ ሮሞዳን ከምዝጀምር መምርሒ ይርከብ።

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

ኣብ ሓዲስ ቡኻሪን ሙስሊምን ሰፊሩ ከምዝርከብ ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ሰዲቡ ዘሎ ከምዝበሉ መምርሒ ይርከብ።

“ሓዳሽ ወርሒ ከይረኣኹም ጸምኩም ኣይትጀምሩ፣ ቅድሚ ነዚአ ምርኣይኩምውን ንጸምኩም ኣይተቐርጹ። ኮይኑ ግን ደበና ምስ ዝኸውን ሰላሳ መዓልቲ ምልእዎ።”

እዚ ማለት ድማ ምጅማር ዒድ ኣል-ፊጥር ሓዳሽ ወርሒ ድሕሪ ምርኣይ ወይ ድማ 30 መዓልታት ድሕሪ ምምላእ ይኸውን ማለት እዩ።

ወርሓዊ ዓወደ አዋርሕ ንምቕጻር ግዜ ዘገልግል ምዃኑ ኣብ ሱረት ዩኑስ ኣያ 5 (10:5) ብሰዲቡ ኣገባብ ሰፊሩ ይርከብ።

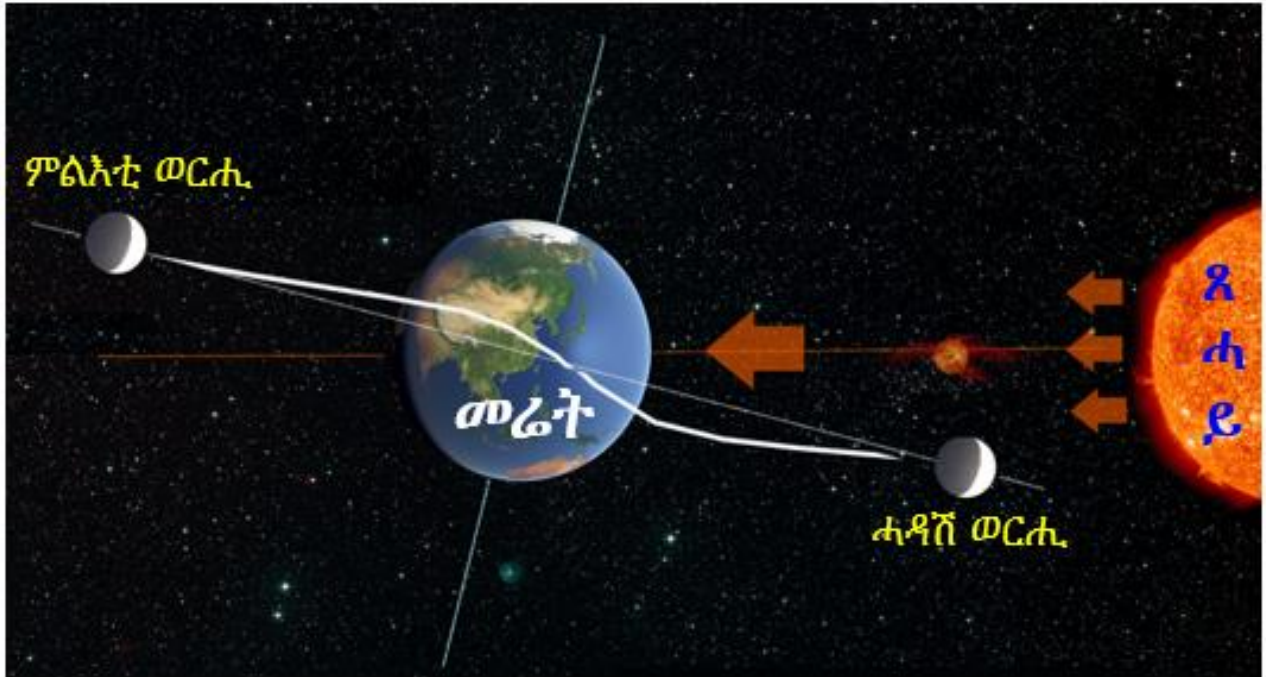
هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ብተመሳሳሊ ኣገባብ ኣብ ሱረት ያሲን ኣያ 39 (36:39) ሰዲቡ ዘሎ ይርከብ:

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

ኣብ'ዚኣን ኣያታት **مَنَازِلَ** እትብል ቃል ንናይ ዑደት መድረኻት (phases) ዝገልጻ እየን።

ካብ'ዚ ሓሊፉ **الْقَدِيمِ** እትብል ቃል ንቅርጺ ቅናት ዙረት (Orbit) እትገልጽ እያ።

ሰእሊ 3: መንገዲ ዑደት ወርሒ ኣብ ክሊ መሬት

እዚ ፍሉጥን ውሱንን ዝኾነ ዑደት ወርሒ (ጸሓይ'ውን ናታ ዑደት ኣለዎ) ኣብ ሱረት ኣል-ራሕማን ኣያ 5 (55:5) ብሰዲቡ ኣገባብ እውን ሰፊሩ ይርከብ:

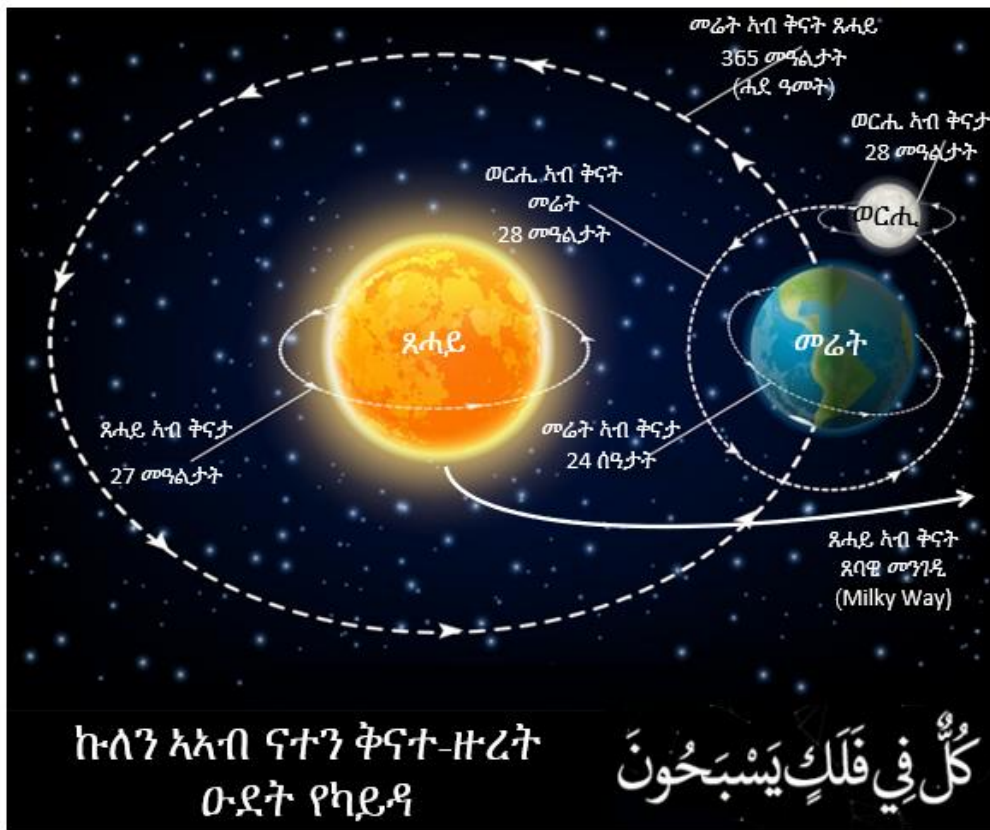
الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

ኣብ'ዚኣ ኣያ **حُسْبَانٍ** እትብል ቃል ንቅናት ዙረት (Orbit) ዑደት እትገልጽ እያ።

ብተመሳሳሊ ኣገባብ ኣብ ሱረት ያሲን ኣያ 40 (36:40) ነዚ ኩለን ነናተን ንቅናት ዙረት (Orbit) ብኣብ

ዑደት ከምዝገብራ (يَسْبَحُونَ) ረቢ ሱ.ወ. የረጋግጻልና:

وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

ስእሊ 4: ኩለን አካብ ናተን ቅናተ-ዙረት ዑደት የካይዳ

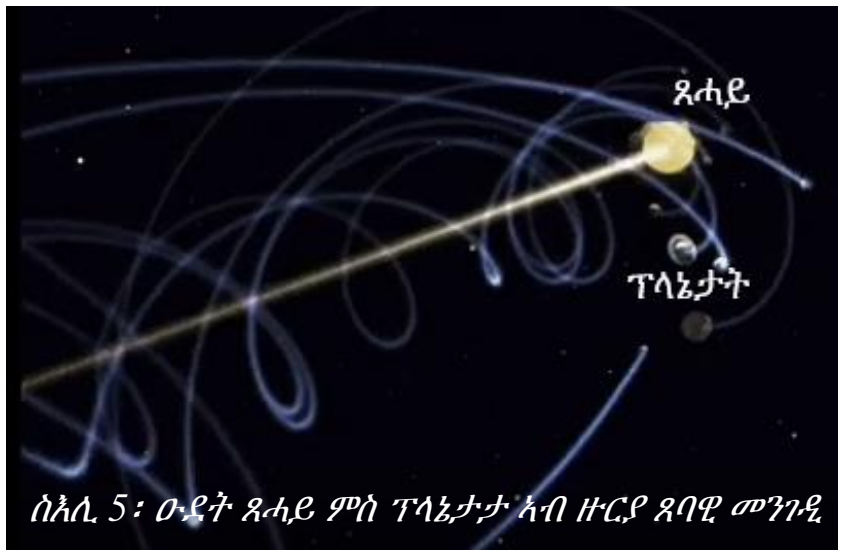
ወርሐዊ ዓወደ አዋርሕ ንምቕደር ግዜ ዘገልግል ምዃኑ ካብ ሱረት ዩኑስ ኣያ 5 (10:5)

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

እዚ ድማ ኩለን አካብ ናተን ቅናተ-ዙረት ዑደት ብምክያድ ይኸውን:

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

ያሲን ኣያ 40 (36:40)

ሰእሊ 6: አዋርሕ ህጅራዎ

ብፍላይ አርባዕተ ካብዞን ዓሰርተክልተ አዋርሕ ቅዱሳት ተባሂለን ይጽወዳ። ንሰን ደማ ተኸታቲለን ዝመጸ 3 አዋርሕ ዙል ቺዲዳ፣ ዙል ሒጃ፣ ሙሐረም (ወርሒ 11 ወርሒ 12 ወርሒ 1) ከምኡውን ቢይና ዘላ

ረጅብ (ወርሒ 7) እየን። እዚአን ኣዋርሕ "الشهر الحرام" (ክልኩላት ኣዋርሕ) ተባሂለን ዝጽውዓ ኮይነን ኣብአን ዝኾነ ዓይነት ውግእ ምክያድ ክልኩል እዩ።

እዚአን 4 ኣዋርሕ ኣብ ሱረት ኣል-ተውባ ኣያ 36-37 (9:36-37) ተጠቒሰን ኣለዋ። እዚአ ኣያ ቁጽሪ ኣዋርሕ ኣብ ረቢ ሱ.ወ. ዓሰርተክልተ ምዃነን ከምኡ'ውን ኣርባዕተ ካብ'ዚአተን ድማ ቅዱሳት ምዃነን ብስዒቡ ኣገባብ ሰፊሩ ይርከብ።

[إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ]
[مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ]

ቀንዲ ዲዳት ኣብ ኢስላም፡ ትሕዝቶን ታሪኻዊ ድሕረ-ባይታን

ዲድ እትብል ቃል ዓረብኛ ቃል ኮይና ትርጉማ ድማ “ደጋጊሙ ዝመጽእ መዓልቲ” ማልት እዩ (عِيدٌ يَعِيدٌ تَعْيِيدًا ، فهو مُعِيدٌ)

ኣብ መብዛሕትኡ ቦታታት ትርጉም “ዲድ” ከም “ቦዓል” ወይ “ፌስታ” ዝኾነ ትርጉም ይወሃባ። ኮይኑ ግን ዲዳት ኣብ ዲነል-ኢስላም ናይ ሓጎስን ናይ ደስታን ግዜ ጥራሕ ዘይኮኑስ ናይ ረቢ ሱ.ወ. ምዝካራት ዝተሓወሶ ዲባዳ እውን ስለ ዝኾነ፡ ን“ዲድ” ብትግርኛ “ቦዓል” ወይ “ፌስታ” ማለት እዩ ኢልካ ትርጉም ምሃብ ንትሕዝቶ “ዲድ” ከንጸባርቕ ዝኸእል እኹል መግለጺ ኣይኮነን።

ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ናብ መዲና ምስ መጹ፡ ኣብአ ዝቐመጡ ዝነበሩ ህዝቢ፡ ብጻውትን ሰሓቕን ዘሕልፍውን ዝነበሩ 2 መዓልታት ነይረነኦም። እዞን ክልተ መዓልታት እንታይ ምዃነን ድማ ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ሓተቱ።

“ቅድሚ ኢስላም ንጻውቲ ንጥቕመለን ዝነበራ መዓልታት እየን” ዝብል መልሲ ድማ ረኸቡ። ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ኣስዕብ ኣቢሎም “ረቢ ካብአን ብዝሓሸ ተኪእውን ኣሎ፡ ናይ ሕርዶት መዓልትን ናይ ጸም ሮሞዳን ልጓም ምኽፋትን” ከምዝበሉ ኣብ ሓዲስ ሰሒሕ ኣልባኒ ከምኡ'ውን ሓዲስ ኣቡ ዳዉድ ብስዒቡ ኣገባብ ይርከብ።

[إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا يَوْمَ الْأَضْحَى وَيَوْمَ الْفِطْرِ]

በዚ መሰረት ምኽባር ዲዳት ኣብ ኢስላም፡ ካብ ካልኣት ሃይማኖታትን ባህላትን ፍልይ ዝበለ ክኸውን ኣለዎ።

ኣብ ሱረት ኣል ሓጅ ኣያ 67 (22:67) ኩሉ ሕብረተሰብ ነናቱ ኣገባብ ዲባዳን ዲዳት ናይ ምክያድ ስርዓትን ከምዝተገበረሎም ተጠቂሱ ይርከብ፡

[لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ]

ኢሰላም ናቱ ዝኾነ ኣከባብራ ዲዳት ኣለዎ። እዚ ድማ ምስ ካልኣት ኩይንካን ሓጎን ደስታን ዝተሓወሰ ዲባዳ ረቢ ሱ.ወ. እዩ። ካብ መንገዲ ረቢ ሱ.ወ. ከውጽኡ ካብ ዝኸእሉ ጠባያትን ናይ ምኽባር ስነ-ስርዓታትን ኣዝዩ ብዝረሓቐ ኣገባብ ድማ ዲዳት ይኸበሩ።

ወላኳ ኣብ ዲድ መዓልቲ ምዃም ክልኩል እንተኾነ፡ እቲ ቀንዲ ምኽባር ዲድ ብምብላዕን ብምስታይን ጥራሕ ክሓልፍ የብሉን። በንጻሩ ንረቢ ሱ.ወ. ብምዝካርን ንኸልኣት ሰባት ሓዛት ብምሃብን ተገዳስነት ብምርኣይን ከምዝሕጎሉ ብምግባርን ከምኡውን ጽቡቕ ተግባራት ብምብዛሕን ክሓልፍ ይግባእ። እዚኦም ባዕሎም ሓጎስ ክፈጥሩ ዝኸእሉ ኩነታት እዮም። በዚ መሰረት፡ ምኽባር ዲድ ኣብ ኢሰላም፡ ካብ ኣብ ካልኣት ሃይማኖታትን ባህሊታትን ዝካየዱ ምብዓል በዓላት ፍልይ ዝበለ እዩ።

ኣብ ዲነል-ኢሰላም ክልተ ጥራሕ ዕላውያንን ኣገደስትን ዝኾና ዲዳት ኣለዎ። ንሰን ድማ ዲድ ኣል-ፍጥር ከምኡውን ዳርጋ 2 ወርሕን ፈረቓን ጸኒሑ ድማ ዲድ ኣል-ኣድሓ እዩን።

1. ዲድ ኣል-ፊጥር (عيد الفطر)

ንጾም ሮሞዳን ምውዳእ ተመልክት ኮይና “ንእሽተ ዲድ” ተባሂላ’ውን ትጽዋዕ (ዲድ ኣል-ኣድሓ “ዓባይ ዲድ” ተባሂላ ትጽዋዕ) ኣብ መበል ዓሰርተ ወርሒ ኣብ ዝኾነት ቀዳማይ መዓልቲ ሸዋል ድማ ትውዕል። ዲባዳ ረቢ ሱ.ወ. ብሰላተል-ዲድ ኣብ መስጊድ ኬድካ ምስ ካልኣት ብሓባር ኩንካ ብምስታይ ይጅምር። ቅድሚ ናብ መስጊድ ምኽድካ ድማ ኣቐዲምካ ካብ ዝዛ ገለ በለዕካ ምውጻእ ግቡእ ይኸውን። እቲ ዝበለጸ ክዳን (ምስ ዝከኣል ሓድሽ ክዳን) ተኸዲንካ ምኽድ ዝምረጽ እዩ።

ናይ ዲድ ኹጥባ ምስማዕን ኣብ ናይ ሓባር ዱዓ ምስታፍ ግቡእ እዩ። ልሙድ ዝኾነ ናይ ዲድ ሰላምታ “ዲድ ሙባረክ”፡ “ዲድ ሰዲድ” (ናይ ሓጎስ ዲድ)፡ “ኩሉ ዓም ወኣንቱም ብኹር” (ዓመት ንዓመት የጽንሓና) ዝኣመሰሉ ኮይኖም፡ መልሱ ድማ ወይ ነቲ ዝተበሃለካ ምምላስ፡ “ዓለይና ወዓልይኩም” (ንዓናን ንዓኹምን) ወይ ድማ “ተቐበለላህ ሚና ወሚንኩም” (ረቢ ካባናን ካባኹምን ይቀበሎ) ዝኣመሰሉ ኢልካ ምምላስ እዩ። ካብዚ ሓሊፉ ንቀረባ ኣዝማድ ምብጻሕን ንሸጉራት ምሕጋዝን ሰደቓ ምሃብን ክፍሊ ናይ ዲድ እዩ። እዚ ንጽጉማትን ድኻታትን ዝወሃብ ሰደቓ “ሰደቐተል-ፊጥር” ተባሂሉ ዝጽዋዕ ኮይኑ እንተደንጎዩ ቅድሚ ሰላተል-ዲድ ክወሃብ ኣለዎ።

ስነ-ስርዓትን ደምብታትን ዲድ አል-ፊጥር

ቅድሚያ ሰላተል-ዲድ ስዲበን ዘለዎ ምፍጻም ግቡእ እዩ፡

- ✓ ብዝተኸኣለ መጠን ሕጉስ ምዃንን ሓጎስካ ምግላጽን
- ✓ ብዝከኣለካ መጠን ሰደቓ ምሃብን ንኸልኦት ሓገዛትካ ምብርካትን
- ✓ ናብ ሰላተል-ዲድ ዝሰገደሉ ቦታ ኣቐዲምካ ምኻድ
- ✓ ተክቢር ምብዛሕን ብጀካ ዝክርያት ረቢ ሱ.ወ. እንተዘይኮነ ቅድሚያ ሰላተል-ዲድ ዕላልን ዘረባን ዘይምብዛሕ
ናብ ሰላተል-ዲድ ክትከይድ እንክለኻ “ኣላሁ ኣክበር፡ ኣላሁ ኣክበር፡ ኣላሁ ኣክበር፡ ላኢላህ ኣኢላላህ ወላሁ ኣክበር ኣላሁ ኣክበር፡ ወሊላሂል ሓምድ” ክሳብ ናብቲ ቦታ ትበጽሕ ብትሑት ድምጺ እንዳበልካ ምኻድ
- ✓ ዝከኣል ምስ ዝኸውን ናብ ቦታ ሰላተል-ዲድ ብእግርኻ ምኻድ
- ✓ ንኸልኦት ሙስሊሚን “ዲድ ሙባረክ” ምባል
- ✓ ካብ ሰላተል-ዲድ ክትምለስ እንክለኻ እሞ ዝከኣል ምስዝኸውን ካልእ መንገዲ ጌርካ ምምላስ ዝምረጽ እዩ
- ✓ ደቀንስትዮ ናብ ሰላተል-ዲድ ንኸኸዳ ይተባባዓ
- ✓ ኣብ ዲድል-ፊጥር መዓልቲ ምዃም ክልኩል ኮይኑ ካብ ዝ ክትወጽእ እንክለኻ ገለ በሊዕካ ወይ ሰቲኻ ምውጻእ
- ✓ ሰላተል-ዲድ ኣዛን ይኹን ኢቓማ ኣይግበረሉን እዩ

ዘካተል-ፊጥር

ዘካተል-ፊጥር ናይ ርሞዳን መዛዘሚ መጽረዩ ማለት ኮይኑ ክወጽእ ዘለዎ ውሱን ዓቕን መግቢ እዩ።

ዘካተል-ፊጥር ዓቕሚ ንዘለዎም ኩሎም ኣመንቲ ኢስላም ግዴታ ዝኾነ ፈርዲ ኮይኑ ምውጻኡ ድማ ኣብ ስድራ ወይ ቤተሰብ ሓላፍነት ዘለዎ ወይ ዘለዎ ሰብ ይኸውን። ብሸሙን ወይ ብሸማ ኣብ ትሕቲኡ ወይ ኣብ ትሕቲኡ ንዘለዉ ሰባት፡ ማለት ቆልዑትን መንእሰያትን፡ ዓበይትን ናእሹቱን፡ ሰብኡትን ኣንስትን ክወጽእ ኣለዎ። ዓቕሙ ዘይብሉ ሰብ ድማ ካብዚ ግዴታ ነጻ ይኸውን።

ኣብ ሱረት ኣል-በቐራ ኣያ 286 (2:286) ረቢ ሱ.ወ. ንዝኾነ ሰብ ካብ ዓቕሙ ንላዕሊ ሰኽም ከምዘይህቦ ብስዲቡ ኣገባብ ሰፊሩ ይርከብ።

[لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا]

ፍልልይ ኣብ መንጎ ሰደቓን ዘካትን እንታይ እዩ?

ሰደቓ ብወለንታዊ ድሌት ክወሃብ ዝኸለል ጭቡጥ ነገር ምጽዋት ወይ ረድኤት (ከም ገንዘብ ዝኣመሰለ) ከምኡውን ኣብ ልዕሊ ካልኦት ጽቡቕ ተግባርን ርክባትን ዝሓዘ ክኸውን ይኸእል (ንኣብነት ጽቡቕ ዘረባ)። በዚ መሰረት ሰደቓ ነገራውን ተግባራውን ትሕዝቶ ዘለዎ እዩ። ሰደቓ ኣብ ልዕሊ ኩሉ ክፍጸም ዝኸለል ጽቡቕ ተግባር እዩ።

ሰደቓ (صدقة): እዚ ጽቡቕ ንምግባር ኢልካ ብድሌትካ ዝወሃብ ሓገዝ ኮይኑ ብርህራሄ፣ ዕርክነት ወይ ብኸልኦት ምክንያታት ንረቢ ኢልካ ዝወጽእ እዩ። ረቢ ንሽግራትካ ንኸቓልሎ ወይ ድማ ንዘንቢ መቐፈሪ ኢልካ እውን ሰደቓ ክወጽእ ዝኸእል እዩ። ሰደቓተ-ጃሪያ ተባሂሉ ዝጽዋዕ ቀጻሊ ዝኾነ ጥቕሚ ዝህብ ሓገዝ ከም ንኣብነት ዒላ ምኹዓት፣ መስጊድ ምስራሕ፣ ክሊኒካት ምስራሕ፣ ቤት ትምህርቲ ምስራሕ ዝኣመሰሉ ነቲ ሕብረተሰብ ቀጻሊ ዝኾነ ሓገዝን ጥቕምን ዘወፊ እዩ። ዘካት ንኣመንቲ እስልምና ጥራሕ ዝምልከት ኮይኑ ሰደቓ ግን ሽጉራት ንዝኾኑ ኣመንቲ እስልምና ንዘይኮኑ ካልኦት ክወሃብ ዝኸእል እዩ። ቅድመ-ኩነት ናይዚ ሓገዝ ድማ ውግእ ንዘይከፈቱን ኣብ ወጽዓን ምጭኳንን ዘይተኸፈሉን ዘይካፈሉን እዩ።

በንጻሩ ድማ ዘካት ሓንቲ ካብ ናይ ኢስላም 5 መሰረታት ስለዝኾነ ግዴታ እያ።

ዘካት (ذَكَرَ): ዘካት እትብል ቃል ባዕላ መጽረዶ ማለት ኮይና እዚ ምጽራይ ድማ ናይ ሕልናን ናይ ሃብትን ክኸውን ይኸእል። ኩሉ ዓቕሚ ዘለዎ እስላማዊ ነዚ ንኸማልእ ግዴታ እዩ። ዘካት ሓንቲ ካብ እተን ሓሙሽተ ዓንዲ ናይ እስልምና ኩሉ ናይ ኤኮኖሚ ዓቕሚ ዘለዎ እስላማዊ ክህቦ ዝግባእ ግዴታ ኮይኑ ክልተ ዓይነት ዘካት ኣሎ።

1. ዘካተል-ማል: እዚ ክፍሊት 2.5% ካብ ዘለካ ጠቕላላ ሃብቲ ዝኸፈል እዩ። እዚ ክፍሊት ዓመት ዓመት ዝኸፈል ኮይኑ ካብ እተወሰነ ዓቕን ንላዕሊ ምስዝኸውንን ንምሉእ ዓመት ዝተቐመጠ ምስዝኸውን ይኸፈል።
2. ፊጥራ (ዘካተል-ፊጥር): ንሽጉራትን ድኻታትን ቅድሚ ሰላተል-ዒድ ዝወሃብ ግዴታዊ ሓገዝ እዩ።

ንመንክ ክወሃብ ኣለዎ?

ዘካት ንመን ክወሃብ ከምዘለዎ ኣብ ሱረት ኣል ተውባ ኣያ 60 (9:60) ሸሞንተ ዓይነት ሰባት ምዃኖም መምርሒ ይርከብ።

ዝወሃብ ዘካተል ፊጥር እንታይ ክኸውን ኣለዎ?

ባዕሉ ዘካተል-ፊጥር ምውጻእ ዒባዳ ስለዝኾነ ረቢ ሱ.ወ. ከምኡውን ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ብዝኣዘዘዎ መሰረት ክወጽእ ኣለዎ።

ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ከምኡውን ሱሓባእ ይገብርዎ ብዝነበሩ መሰረት: ዘካተል-ፊጥር ብመግቢ መልክዕ ክወሃብ ኣለዎ። መግቢ ክበሃል እንከሎ እንታይ ማለት ምዃኑ ኣብ መንጎ ዑለማእ ዝተፈላለዩ ኣረኣኢያታት ኣለዉ። ሙብዛሕትኦም ከምዝብልዎ ግን ክዕቀን ዝኸእል ዓይነት እኸሊ ክኸውን ኣለዎ ብምባል ጥረ ገንዘብ ወይ ድማ ስጋን ጠስምን ክኸውን የብሉን ይብሉ። ጥረ ገንዘብ ክኸውን የብሉን መበሊ ዋና ምክንያት: ዋጋ ጥረ-ገንዘብ ዝወርድን ዝድይብን ስለዝኾነ ዝግዛእ ዓቕንውን ክውሕድን ክበዝሕን ስለዝኸእል እዩ። ኮይኑ

ግን ነዚ ተወሲኑ ዘሎ እኸሊ መግዝኢ ዝኸውን ገንዘብ ብእምነትን ብሓላፍነትን ዝሊኦ ክህቡ ንዝኸእሉ ውልቀሰባት ወይ ንማሕበራት ብጥሬ ገንዘብ መልክዕ ምሃብ ዝከኣል እዩ። እቶም ኣብ መጨረስታ ዝወሃቦም ሰባት ግን ዲነል-ኢስልማ ብዘፍቅዶ ኣገባብ ክኸውን ኣለዎ።

ክንዲ ምንታይ ክወጽእ ኣለዎ?

ኣብ ላዕሊ ከም ዝተጠቐሰ ሓይሊ ገንዘብ ክድይብን ክወርድን ስለዝኸእል፡ ረሱል ሲ.ወ. ክዕቀን ዝኸእል መግቢ ማለት እኸሊ ክወሃብ ኣለዎ ዝበሉ። እዚ ዓቕን ድማ ሳዓ (صاعاً) ተባሂሉ ይጽዋዕ ብዝነበረ መዕቀኒ ዝወሃብ ዝነበረ ኮይኑ ንሓደ ስድራ ንሓደ ምሉእ መዓልቲ ክምግቦም ዝኸእል ዓቕን እዩ።

መዓስ ከ ክወጽእ ኣለዎ?

ዘካተል-ፊጥር ኣብ ዲድ መዓልቲ ክወሃብ ዘለዎ ኮይኑ እንተደንገዮ ድማ ንግሆ ቅድሚ ሰላተል-ዲድ ክወጽእ ኣለዎ። ገሊኦም ዑለማእ ቅድሚ ርሞዳን ምውድኡ ቁሩብ መዓልታት ኣቐዲምካ ምውጻእ'ውን ዝከኣል እዩ ይብሉ። ኣዕሪኻ ኣቐዲምካ፡ ንኣብነት ኣብ መጀምርያ ወይ ፍርቂ ርሞዳን ምሃብ ምስ'ቲ ሕልና ናይ ዘካተል-ፊጥር፡ ማለት ጽጉማትን ድኻታትን ኣብ ዲድ መዓልቲ ንኸረኽቡን ንኸጸግቡን ዝብል ዕላማ ስለዝገራጮ ኔጋ ኮይኑ ይርከብ። ኮይኑ ግን ኣኪቦም መግቢ ዝሊኦም ንድኻታትን ጽጉማትን ንዝዕድሉ ሰብ ኸይራት ውልቀሰባትን ማሕበራትን ኣቐዲምካ ምሃብ ዝፍቀድ እዩ። ኣብ ግቡእ ግዜ ምሃብ ድማ ናይ'ዚኦም ገበርቲ ሰናይ ሓላፍነት ይኸውን።

2. ዲድ ኣል-ኣድሓ (عيد الأضحى)

ሓጅ ድሕሪ ምውዳእን ካብ ጎቦ ዓረፋት ድሕሪ ምውራድን ኣብ መበል 10ይ መዓልቲ ዙል-ሕጃ ትውዕል ኮይና ናይ ሕርዶት ዲድ ወይ “ዓባይ ዲድ” ተባሂላ ትጽዋዕ። ዳርጋ 70 መዓልታት ድሕሪ ዲድ ኣል-ፊጥር ኣቢላ ድማ ትውዕል። ምኽንያት ናይ ዲድ ኣል-ኣድሓ፡ ሰይድና ኢብራሂም ረ.ዓ. ኣብ ልዕሊ ረቢ ሱ.ወ. ንዝነበሮም ምእዙዝነት ንምርኣይ፡ ንወዶም ሰይድና እስማዒል ረ.ዓ. ንኸብጀዉ ንዘርኣይዎ ድሌትን ቅሩብነትን ክብሪ ንምርኣይን ንምሃብን እዩ። ነዚ ብዝምልከት ኣብ ሱረት ኣል ናሕል ኣያ 120-123 (16:120-123) ስዒቡ ዘሎ ይርከብ፡

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (١٢٠) شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ [أَجْتَبَاهُ وَهَدَيْنَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (١٢١) وَعَآئِنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ

لَمِنَ الصَّالِحِينَ (١٢٢) ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
[الْمُشْرِكِينَ (١٢٣)]

ነዚ ኣብነት ብምርኣይ ዓቕሚ ዘለዎ ኩሉ ሙስሊም ኣብ ዲዳ ኣል-ኣድሓ በጊዕ ይኹን ኩብቲ ከከም
ዓቕሙ ሕርዶት ይገብር። እዚ ሕርዶት ንረቢ ሱ.ወ. ምስጋና ንምቕራብ ስለዝኾነ ኣብ ቅድሚ ረቢ
ሱ.ወ. ሚዛን ዝወሃቦ ደም ምፍሳስን እቲ ስጋን ዘይኮነስ፡ ንረቢ ሱ.ወ. ዝበጽሖ ተቐዋ (ፍርሕን
ኣኽብርትን) ጥራሕ ምዃኑ ኣብ ሱረት ኣል-ኣጅ ኣያ 37 (22:37) ሰፊሩ ይርከብ፡

[لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ]

እቲ ሕርዶት ኣብ ሰለስተ ክፋል ይምቀል። ቀዳማይ ሲሶ ንስድራቤት፣ ካልኣይ ሲሶ ንጎረባብቲ፣
ቤተሰብን ፈተውትን፣ ሳልሳይ ሲሶ ድማ ንድኻታትን ጽጉማትን ይወሃብ። እዚ ንኻልኣት ምዕዳል ከም
ሰደቓ ይሕሰብ።

ዲዳ ኣል-ኣድሓ (عيد الأضحى)- ታሪኻዊ መበቆልን ዕላማን

ኣብ ኢስላም እተን ኣገደስቲ ዲዳት ክልተ እየን። ዲዳ ኣል-ፊጥር ናይ ጾም ሮሞዳን ምውዳእ ከተመልከት
እንከላ ዲዳ ኣል- ኣድሓ ድማ ናይ ኣጅ ምውዳእ ተመልከት። ዲዳ ኣል-ኣድሓ ምስ ንረቢ ሱ.ወ. ኢልካ
ዝሕረድ ናይ እንስሳ ሕርዶት ዝተተሓሓዘት እያ። ኣብ'ዚ ምርዳእ ዘድልዮ እንስሳ ሓሪድካ ደም ስለዝፈሰሰ
ዝገበርናዮም ሕማቕ ተግባራት መሕጸቢ ወይ ድማ ዘንብታትና ንኸሕጹብ ዘገልግል ጌርካ ኣተሓሓዝካ
ምርኣይ ጌጋ እዩ። ረቢ ሱ.ወ. ኣብ ሱረት ኣል-ኣጅ ኣያ 37 (22:37) ንዕኡ ዝበጽሖ ዝተሓረደ ስጋ ኣይኮነን
ወላ ዝፈሰሰ ደምውን ኣይኮነን - እንታይ ደኣ ረብን ንትእዛዛቱ ምኽባርን ምዃኑ ብስዒቡ መልክዕ
ይገልጸልና፡

[لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ]

እቲ ቀንዲ ዕላማ ድማ ኣብ ሂወትና ጽቡቕ ለውጥታት ጌርና ካብ እንገብርም ጌጋታት ብምርኣቕ ጣዕሳን
ተውባን ብምርኣይን ናብ ረቢ ሱ.ወ. ንኸንቀርብ እዩ። ረቢ ሱ.ወ. ካባና ዝደልዮ ጽኑዕ ልቢ፣ ቅኑዕ እምነት
ከምኡ'ውን ትእዛዛቱ ንምኽባር ድሉውነትና ምርኣይ እዩ።

ንጽኑዕ ልቢ ብዝምልከት ኣብ ሱረት ኣል-ኣጅ ኣያ 32 (22:32) ንምልክታት ረቢ ሱ.ወ. ዘዕዘዘ፡ ኣብ ልቢ
ብዘሎ ኣፍልጦን ፍርሒ ረብን ምዃኑ ብስዒቡ ኣገባብ ተገሊጹ ይርከብ፡

ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ شَعْبًا لَئِنْ آتَى اللَّهُ فِئْتَهُمْ مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾

ታሪኽ ዲድ ኣል-ኣድሐ ናብ ናይ የሁድ፣ ክርስትናን ኢስላምን ቅቡል ዝኾኑ ግዜ ሰይድና ኢብራሂም (ዓ.ሰ.) ዝምለስ እዩ። ዲድ ኣል-ኣድሐ ረቢ ሱ.ወ. ንሰይድና ኢብራሂም ኣብ ሕልምም ከም ምእዙዝነት መግለጺ ንወደም እስማዒል (ዓ.ሰ.) ንኸሓርዱ ትእዛዝ ምስ ዝሃበሉ እዋን ዝተተሓሓዘ እዩ። እዚ ኩነታት ኣብ ሱረት ኣስ-ሳፋት ኣያ 102 (37:102) ብሰዒቡ ኣገባብ ይርከብ።

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعَىٰ قَالَ يَبْنَئِي إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبُحُكَ فَأَنْظُرُ مَاذَا تَرَىٰ ۗ قَالَ يَبَّتْ أَعْلَىٰ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾

ኣብ'ዚኣ ኣዎ'ዚኣ፡ ሰይድና ኢብራሂም ንወደም እስማዒል ኣብ ሕልምም ክሓርድዎ እንከለዉ ከምዝርኣዩ ምስ ገለጹሉ ወደም እስማዒል ድማ ዝተኣዘዘዎ ንኸገብሩ ድልዉነቱ ከምዝገለጸሎም ትሕብር። ሰይድና ኢብራሂም ንወደም ከም ሕርዶት ክብጅዎም ምስበሉ ረቢ ሱ.ወ. ሕርዶቶም ከምእተኸናወነ ገለጹሎም። ሰይድና ኢብራሂም በዚ ኣገባብ ብኣዝዩ ልዑል ዝኾነ ኣገባብ ንረቢ ሱ.ወ. ምእዝዙነቶም ኣርኢዮም።

ንገለ ገለ ሰባት፡ ንምንታይ ደኣ ረቢ ሱ.ወ. ንሰይድና ኢብራሂም ንወደም ንኸሓርዱ ኣዚዝዎም ዝብል ሕቶ ምድንጋር ይፈጥረሎም። ኢብን ኣል-ቀዱም ዝተበሃለ ፍሉጥ ዝኾነ ምሁር ኢስላም መግለጺ ዝሃቦ፡ “እቲ ዕላማ ዝነበረ ሰይድና ኢብራሂም ንወደም ንኸሓርድዎ ኣይኮነን። እንታይ ደኣ፡ ንወደም ኣብ ልቦም ንኸብጅዎም ኩሉ ፍቕሪ ናብ ረቢ ሱ.ወ. ንኸውጃህ እዩ።

በዚ መሰረት'ዚ ኣብ'ዘን ዓሰርተ መዓልታት (العشر الأيام) ሰይድና ኢብራሂም ንዝርኣዩም ምብጃው ምዝካር ይግባእ። ክሳብ ክንደይ ንረቢ ሱ.ወ. ይፈትዎም ከምዝነበሩን፡ ባዕሉ ረቢ ሱ.ወ. እውን ብዙሕ ይፈትዎም ከምዝነበረን መራሒ ብዙሓት ሕብረተሰባትን ከም ዝገበርዎ ምዝካር የድሊ። ካብ'ዚ ዝተበገሰ ኣብ ወርሒ ዙልሕጃ ሕርዶት ብምሕራድ ሰይድና ኢብራሂም ዝገበርዎ ምብጃው ብምዝካር ንረቢ ሱ.ወ. ዘለና ምእዙዝነት ንገልጽ።

ዲድ ኣል-ኣድሐ ብቐጥታ ምስ ሓጅ ዝተተሓሓዘት ኮይና፡ ሓጅ ድሕሪ ምውዳእን ካብ ጎቦ ዓረፋት ድሕሪ ምውራድን ኣብ መበል 10ይቲ መዓልቲ ዙል-ሕጃ ትውዕል ኮይና ናይ ሕርዶት ዲድ ወይ “ዓባይ ዲድ”

ተባሂላ ትጽዋዕ። ዳርጋ 70 መዓልታት ድሕሪ ዲድ ኣል-ፈጥር ኣቢላ ድማ ትውዕል።

ምኽንያት ናይ ዲድ ኣል-ኣድሓ፡ ሰይድና ኢብራሂም ዓ.ሰ. ኣብ ልዕሊ ረቢ ሱወ. ንዝነበሮም ምእዙዝነት ንምርኣይ፡ ንቀዳማይ ውላዶም ንዝኾነ ወዶም ሰይድና እስማኢል ዓ.ሰ. ንኹባጀወ ንዘርኣይዎ ድሌትን ቅሩብነትን ክብሪ ንምርኣይን ንምሃብን እዩ። ነዚ ብዝምልከት ኣብ ሱሪት ኣል ናሕል ኣዶ 120-123 (16: 120-123) ስዒቡ ዘሎ ይርከብ፡

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (١٢٠) شَاكِرًا لِأَنْعَمِهِ [أَجْتَنَّبَهُ وَهُدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (١٢١) وَعَاءَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ (١٢٢) ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ [الْمُشْرِكِينَ (١٢٣)

ነዚ ኣብነት ብምርኣይ ዓቕሚ ዘለዎ ኩሉ ሙስሊም ኣብ ዲድ ኣል-ኣድሓ በጊዕ ይኹን ክብቲ ከከም ዓቕሙ ሕርዶት ይገብር። እዚ ሕርዶት ንረቢ ሱወ. ምስጋና ንምቕራብ ስለዝኾነ ኣብ ቅድሚ ረቢ ሱወ. ሚዛን ዝወሃቦ ደም ምፍሳስን እቲ ስጋን ዘይኮነስ፡ ንረቢ ሱወ. ዝበጽሖ ተቐዋ (ፍርሕን ኣኹባጀትን) ጥራሕ ምኻኑ ኣብ ሱሪት ኣል-ኣድ ኣዶ 37 (22:37) ሰፊሖ ይርከብ፡

[لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ]

እቲ ሕርዶት ኣብ ሰለስተ ክፋል ይምቀል። ቀዳማይ ሲሶ ንስድራቤት፣ ካልኣይ ሲሶ ንጎረባብቲ፣ ቤተሰብን ፈተውትን፣ ሳልሳይ ሲሶ ድማ ንድኻታትን ጽጉማትን ይወሃብ። እዚ ንኻልኣት ምዕዳል ከም ሰደቓ ይሕሰብ።

ነዚ ብዝምልከት ኣብ ሱሪት ኣል-ኣድ ኣዶ 28 (22:28) ስዒቡ ዘሎ ይርከብ፡

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

ንውሒ መዓልታት ዲድ

ንውሒ ዲደል ኣድሓ ኣርባዕተ መዓልታት (10 ዙልሕጃ (ባዕላ ዲድ መዓልቲ)፣ 11 ዙልሕጃ (ካልኣይቲ ዲድ መዓልቲ)፣ 12 ዙልሕጃ (ሳልሳይቲ ዲድ መዓልቲ) ከምኡውን 13 ዙልሕጃ (ራብዓይቲ ዲድ መዓልቲ) ኮይኑ ዲደ ኣል-ፊፕር ግን ሓንቲ መዓልቲ ፕራሕ እያ። ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ከምዝሓበርዎ ክልቲኣን ዲዳት ናይ ምብላዕ፣ ምስታይ ከምኡውን ንረቢ ሱ.ወ. ናይ ምዝካር መዓልታት እየን። በዚ መሰረት ንረቢ ሱ.ወ. ከይረሳዕካ ሓላል ብዝኾነ ኣገባብ ተሓጺስካ ኣትውዕለለን መዓልታት እየን።

ኣልኣደም ኣልዓሽር (العشر الأيام) ዓሰርተ መዓልታት

ኣብ ላዕሊ ከምእተሓበረ ዲደል-ኣድሓ ብቐጥታ ምስ ሓጅ ዝተተሓሓዘት እያ። ሓጅ ድማ ኣብ ናይ ኢስላም መጨረሻ ዓውደ-አዋርሕ መበል 12 ወርሒ ኣብ ዝኾነት ዙልሕጃ ተባሂላ እትጽዋዕ ወርሒ ዝካየድ ኮይኑ ሓንቲ ካብተን ሓሙሽት ዓንድታት ዲነል-ኢስላም እያ። ዲደል-ኣድሓ ኣብ መበል ዓሽረይቲ መዓልቲ ዙልሕጃ ትውዕል። እዘን ቀዳሞት ዓሰርተ መዓልታት ዙልሕጃ ፍሉይ ዝኾነ ጥቕምን ቁምነገርን ዝሓዘ እየን። መጻውዒ ሸመን ድማ “ኣል ኣደም ኣል ዓሽር” (الأيام العشر) ተባሂን ይጽውዓ።

وَيَذَكِّرُوا أَسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ ሱረት ኣል-ሓጅ ኣደ 28 (22:28)

ብዙሓት ዑለማእ ከምዝሰማምዕሉ እዘን ኣብ ላዕሊ ተጠቒሰን ዘለዎ ቀዳሞት ዓሰርተ መዓልታት ዙልሕጃ “ኣል ኣደም ኣል ዓሽር” (العشر الأيام) ምዃነን እዩ።

ረብሓ ናይ'ዘን ዓሰርተ መዓልታት (العشر الأيام)

ስዒብን ዘለዎ 5 ብልጫታት ናይ'ዘን ዓሰርተ መዓልታት “ኣል ኣደም ኣል ዓሽር” እየን።

1. ረቢ ሱ.ወ. በዘን ዓሰርተ መዓልታት ኣብ ቁርኣን ይምሕል። ረቢ ዝምሕለሉ ድማ ፍሉይን ዕዙዝን ኣድላይነት ምዃኑ ምርዳእ ይድሊ። እዛ ኣደ ድማ ሱረት ኣል-ፊጅር ኣደ 1-2 (89:1-2) ኮይና ብስዒቡ ኣገባብ ትርከብ።

[عَشْرٍ وَلَيَالٍ وَالْفَجْرِ]

ትሕዝቶኣ ድማ ረቢ ሱ.ወ. ብወጋሕታን በዘን ዓሰርተ መዓልታት ይምሕል ከምዘሎ እያ መረዳእታ ትህበና።

ብዙሓት ዑለማእ ድማ እዘን ዓሰርተ መዓልታት ንቀዳሞት ዓሰርተ መዓልታት ዙልሕጃ ምዃነን ይሰማምዕሉ።

2. ብሉጻት ምዃነን ንምርግጋጽን ንምንጋርናን ኢሎም ረሱል ሱ.ዓ.ወ. እዘን ዓሰርተ መዓልታት ኣብ ዓለም እተን ዝበለጸ መዓልታት ምዃነን ገሊጾም። በዚ መሰረት እዘን ቀዳሞት ዓሰርተ መዓልታት ካብ ኩለን መዓልታት እንኮላይ ናይ መጨረሻታ ዓሰርተ ቀትሪ መዓልታት ሮሞዳን ኣዝየን ዝበለጸ እየን። ኮይኑ ግን ናይ መጨረሻታ ዓሰርተ ለይትታት ሮሞዳን ለይለቱል ቀድር ስለዝሕዛ ዝበለጸ እየን።
3. ኣብ ቅድሚ ረቢ ሱ.ወ. ጽቡቕ ተግባራት ብዝያዳ ዝፍተወሉ ካብ'ዘን ዓሰርተ መዓልታት ዝበለጸ ካልኣት መዓልታት የለዎን። በዚ መሰረት ኣብ'ዘን መዓልታት “ሱብሓነላህ”፣ “አልሓምዱሊላህ”፣ ከምኡ'ውን “አላሁ-አክበር” ምዝውታር ኣዝዩ ዕዙዝ ዝኾነ መኽሰባት ኣለወን።
4. እዘን መዓልታት ንሓጅ ከምኡ'ውን ሕርዶት ዝሓዛ እየን።
5. መበል ታሽዐይቲ መዓልቲ ዙልሕጃ፡ “የውመል-ዓረፋ” ማለት መዓልቲ ዓረፋ ተባሂላ ትጽዋዕ። እዚ መዓልቲ ባዕላ ብዙሕ ረብሓታት ዝሓዘት እያ።
6. ካብ'ዘን ቀዳሞት ዓሰርተ ዙልሕጃ ነተን ትሽዓተ መዓልታት ምዃም ፍቱው እዩ። ዝኸኣለ ኩለን ትሽዓተ መዓልታት፣ ዘይከኣለ ድማ እተን ዝኸእለን መዓልታት ምዃም ብዙሕ ረብሓታት ኣለወን።

ኣብ ቀዳሞት 10 መዓልታት ዙልሕጃ ክካየዳ ዝኸኣለ 9 ኣገደስቲ ነገራት

ረቢ ሱ.ወ. ንኹለን ናይ ግዜ ኣዋናት ማዕረ ኣይገበረንን። ካብ ኩለን መዓልታት ምርጽቲ ዝኾነት ጅምዓት መዓልቲ እያ። ካብ ኩለን ኣዋርሕ ድማ ሮሞዳን እታ ዝበለጸት እያ። እዘን ቀዳሞት 10 መዓልታት ዙልሕጃ ግን ካብ ኩለን ምሩጻት መዓልታት ከም ጅምዓት መዓልታትን ናይ ሮሞዳን መዓልታት (በጀካ ለይለቱል ቀድር ሒዘን ዘለዎ ለይትታት ናይ መጨረሻ 10 ሮሞዳን) ኣዝየን ዝበለጸ እየን።

ቀዳሞት 10 መዓልታት ዙልሕጃ ኣዝየን ዝተባረኻ እየን። ረሱል ከምዝበልዎ፡ “ኣብ'ዘን ዓሰርተ መዓልታት ዝካየዳን ዝግበራን ጽቡቓት ነገራት ንረቢ ሱ.ወ. ካብ ዝኾነ ኣብ ካልኣት መዓልታት ዝግበራ ጽቡቕ ተግባራት ብዝያዳ ዘሓጉሶ የለን።” በዚ መሰረት ዝኸኣለ ንቀዳሞት ትሽዓተ መዓልታት ዙልሕጃ ምዃም፡ ተውባ ምባል፣ ምስምማሕ፣ ንጽጉማት ምሕጋዝ፣ ኣብዚሕካ ቁርኣን ምቕራእ፣ ጽቡቕ ኣብነታዊ ጠባያት ምርኣያ ዝኣመሰሉ ጽቡቕ ተግባራት ምብዛሕ ረብሓታቱ ኣዝዩ ብዙሕ እዩ።

ካብ'ዚ ሓሊፉ ታህሊል (ላኢላህ ኣኢላህ) ምብዛሕ፣ ተክቢር (አላሁ ኣክበር) ምብዛሕ፣ ተሰቢሕ (ሱብሓነላህ) ምብዛሕ ከምኡ'ውን ታሕሚድ (አልሓምዱሊላህ) ኣብዚሕካ ምባል ጸጋታቱ ኣዝዩ ብዙሕ እዩ።

ስዒብን ዘለዎ ኣብ'ዘን ቀዳሞት 10 መዓልታት ዙልሕጃ ክግበራ ዝኸኣለ ኣገደስቲ ተግባራት እየን።

ዓቕሚ ዘለዎ ሓጅ ከምኡ'ውን ዑምራ ምክያድ

ብዝተኸኸለ መጠን ካብ ቀዳሞት 9 መዓልታት ዘለዎ ዓቕምታትካን ክኢለታትካን ዘፍቅዶ ምዃም፣ ብውሕዱ ደማ ዓይቲ መዓልቲ ዙልሕጃ ኣብ መዓልቲ ዓረፋ ምዃም (ሓጅ ንዘይኮዱ ጥራሕ-ዝሕጅጅ ዘለዉ ክጸሙ የብሎምን)

ዝክርያት ረቢ ሱ.ወ. ምብዛሕ (ታህሊል፣ ተክቢር፣ ታሕሚድ)

እስቲቕፋር ምብዛሕን ካብ ጌጋታት ተውባ ምባልን

ጽቡቕ ተግባራት ምብዛሕ፣ ሰደቓ ምብዛሕ፣ ሰላትን ዱዓን ምብዛሕ፣ ቁርኣን ኣዘውቴርካ ምቕራእ ዓቕሚ ዘለዎ ሕርዶት ምሕራድ (ኡድሕያ)። ሓንቲ እንስሳ ንሓደ ሰድራ እኸልቲ ኮይና ኣድላይ ምስ ዝኸውን ሸውዓተ ሰድራ ብሓባር ኮይኖም ሓንቲ ከብቲ ክሓርዱ ይኸእሉ እዮም።

ሰላተል ዲድ ምስጋድ (ንኹሉ ሙስሊም ሰብኣይን ሰበይትን ግዴታ እዩ)

ንናይ ረቢ ሱ.ወ. ጸጋታት ክብሪ ሂብካ ምምስጋንን ናብ ረቢ ሱ.ወ. ምቕራብ

ረብሓታትን ተግባራትን መዓልቲ ዓረፋ

መዓልቲ ዓረፋ ልክዕ ቅድሚ ዲድ ኣል-ኣድሓ ዘላ ዓይቲ መዓልቲ ዙልሕጃ እያ።

መዓልቲ ዓረፋ፡ ረቢ ሱ.ወ. ንዲነል ኢሰላም ምሉእ ዘይጉዱል ገይሩ ዝዘመላ መዓልቲ ኣያ

መዓልቲ ዓረፋ፡ ኣብ ምሉእ ዓለም ሓንቲ ካብ እተን ዝበዘሐ ኣህዛብ ዝእከቡላ መዓልቲ እያ

መዓልቲ ዓረፋ፡ ሰላትን ዱዓን ብፍላይ መልሲ ዝወሃብላ መዓልቲ እያ።

ሓጅ የካይዱ ንዘየለዉ (ይሕጅጅ ንዘየለዉ) ኣብ'ዚኣ መዓልቲ ምዃም እቲ ዝበለጸን ብዙሕ ረብሓታት ዘለዎ እዩ። ኮይኑ ግን ይሕጅጅ ዘለዉ ኣብ'ዚኣ መዓልቲ ኣብ ዓረፋ ኮይኖም ምዃም ዝፍቶ ኣይኮነን። እንድሕር ባዕልኻ ሕርዶት ክትገብር ከይንካ ወይ ደማ ካልኣት ብሸምካ ሕርዶት ክገብሩልካ ኮይኖም፡ ካብ መጀመርታ ናይ'ዚኣን ዓሰርተ መዓልታት ክሳብ ሕርዶትካ ዝፍጸም ጨጉርኻ ይኹን ኣጻፍርካ ምቕራጽ ወይ ምሕጻር ጠጠው ክብል ኣለዎ።

ሱና (ብሉጽ ተግባራት) ኣብ ዲድ ኣል-ኣድሓ

ስዒብን ዘለዎ ተግባራት ኣብ ዲድ ኣል-ኣድሓ ዝያዳ ኣጅሪ ዝህባ እዮን፡

1. ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ኣብ ዲድ ኣል-ኣድሓ መዓልቲ ምሉእ ሰውነቶም ይሕጸቡ ነይሮም
2. ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ናብ ሰላተል ዲድ ኣል-ኣድሓ ክኸዱ እንከለዉ እቲ ዝበለጸ ክዳኖም ገይሮም ይኸዱ ነይሮም።
3. ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ናብ ሰላተል ዲድ ክኸዱን ክምለሱን እንከለዉ ብዝተፈላለዩ መንገድታት ይኸዱ ነይሮም

4. ካልእ ጽቡቕ ዝኾነ ሱና (ብሉጽ ተግባር) ዕብዮት ረቢ ሱ.ወ. ብስዒቡ መልክዕ ደጋጊምካ ምባል እዩ፡ **አላሁ አክበር፣ አላሁ አክበር፣ ላኢላህ አኢላላህ፣ ወላሁ አክበር፣ አላሁ አክበር፣ ወሊላሁል ሓምድ** እዚአን ድማ ካብ ገዛኻ ንሰላተል-ዒድ ኢልካ ካብ እትወጽእ ጀሚርካ ክሳብ ኢማም ከስግድ ኢሉ ዝመጽእ ዝደጋገም እዩ።
5. ኣብ ዒድ አል-አድሓ ናብ ሰላተል-ዒድ ክኸየድ እንከሎ ከይበላዕካ ጥራሕ ከብድካ ካብ ገዛኻ ምኻድ ግቡእ እዩ (በንጻሩ ኣብ እዋን ዒድ አል-ፊጥር በሊዕካ ክውጻእ ኣለዎ)። በዚ መሰረት ካብ ሰላተል-ዒድ ድሕሪ ምምላስ ካብ ዝሕረድ ሕርዶት ይብላዕ። ሕርዶት ክገብር ዓቕሚ ዘይብሉ ሰብ ካብ ገዝኡ በሊዑ ክወጽእ ቅቡል እዩ።

3. ሰላተል-ዒድ

ዕላማ ሰላተል-ዒድ ንናይ ረቢ ሱ.ወ. ዘይውዳእ ጸጋታት ንምምስጋን እዩ።

ኣብ ዒድ አል-ፊጥር ከምኡ'ውን ዒድ አል-አድሓ ዝካየዱ ሰላተል-ዒድ፡ ግዴታ ዝኾነ “ዋጅብ” ድዩ ወላ ብድሌትካ ዝካየድ “ሙስተሓብ” ዝብል ርይቶታት ኣብ መንጎ ዑለማእ ፍልልይ ኣሎ። ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ከየቋረጹ ይገብርዎን ንኻልኦት'ውን ንኸወጹ ይእዝዙ ስለዝነበሩ፡ ሙብዛሕትኦም ዑለማእ ዋጅብ እዩ ኢሎም ይሰማምዑ።

ሰላተል-ዒድ ኣብ ክፉት ቦታ ኣብ ጎልጎል ዝስገድ ምስ ዝኸውን፡ ቅድሚ ሰላተል-ዒድ ይኹን ብድሕሪኡ ዝኾነ ዓይነት ሱና ክስገድ የብሉን። ዝኾነ ከም ሱና ዝኣመሰሉ ዝስገድ ገዛ ምስተመለስካ ክኸውን ከምዘለዎ ኣብ ገሊኡ ሓዲሳት ይርከብ። ሰላተል-ዒድ ኣብ መስጊድ ዝስገድ ምስ ዝኸውን ግና ክልተ ረከዓት ቅድሚ ኮፍ ምባልካ ምስጋድ ዝምረጽ እዩ።

ሰላተል-ዒድ ናይ ጻውዒት ኣዛን ከምኡ'ውን ኢቻማ ኣይግበርን እዩ።

ንውሒ ሰላተል-ዒድ ድማ ዝያዳ ተክቢራት (አላሁ አክበር) ዘለወን ክልተ ረከዓት እዩን። ሰላተል-ዒድ ብሓባር ምስጋድ ዘየርከበ ሰብ፡ ክልተ ረከዓት ክሰግድ ኣለዎ።

ሰላተል ዒድ አል-አድሓ፡ ኣብ መበል ዓሽራይ መዓልቲ ዙል-ሕጃ፡ ካብ ጸሓይ ምሉእ ብምሉእ ድሕሪ ምብራቕ ጀሚርካ ክሳብ ልክዕ ቅድሚ ሰላተል-ዙህሪ ኣብ ዘሎ እዋን ክካየድ ዝኸእል እዩ። ሰላተል-ዒድ ኣብ ቀዳመይቲ መዓልቲ ዒድ ንምስጋድ ዘየፍቅድ ኩነታት ንኣብነት ናዕቢ ወይ ናይ ተፈጥሮ ሓደጋ ምስ ዝፍጠር ናብ ካልኣይቲ (መበል ዓሰርተሓደ ዙል-ሕጃ ወይ ድማ ናብ ሳልሳይቲ መዓልቲ ዒድ (መበል ዓሰርተክልተ ዙል-ሕጃ) ክመሓላለፍ ዝከኣል እዩ።

ሰላተል-ዲድ ብሓባር (ጀማዓ) ኮይንካ ክሰገድ ዘለዎ እዩ። ደቀንስትዮ ሰላተል-ዲድ ንክሰግዓ ፍቕድ ኮይኑ ካብ ሃገር ናብ ሃገር ከምኡውን ካብ ሕብረተሰብ ናብ ሕብረተሰብ ክፈላለ ዝክእል እዩ።

አገባባት ሰላተል-ዲድ

ኢማም ከሰግድ እንክሎ ሓደ ካብ ክልተ አገባባት ገይሩ ከሰግድ ይክእል። ቅድሚ ሰላት ምጀማሩ ድማ ብኸመይ አገባብ ከሰግድ ምጂኑ ይሕብር።

ቀዳማይ አገባብ:

ኣብ ቀዳመይቲ ረከዓ ሰላተል-ዲድ፡ ኢማም ድሕሪ ናይ ኢሕራም ተክቢር (ቀዳመይቲ ኣላሁ-ኣክበር) ከምኡውን መኸፊቲ ዱዓ፡ ኮይኑ ግን ቅድሚ ሱረት ኣልፋቲሓ ምቕርኡ ሰለስተ ዝያዳ ተክቢራት ይገብር። ኩሉ ዝሰግድ ዘሎ ድማ ልክዕ ከም ናይ ተክቢራት ኢሕራም ኣብ ነፍሰ-ወከፍ ተክቢራት ነእዳዉ ሓፍ ድሕሪ ምባል መሊሱ ነእዳዉ ናብ ጎኒ ይምለሳ። ድሕሪ ሳልሳይትን ናይ መጨረሻ ተክቢር ከም ልሙድ ሰላት ይቅጽል።

ኣብ ካልኣይቲ ረከዓ ሰላተል-ዲድ፡ ኢማም ንሱረት ኣልፋቲሓ ከምኡውን ገለ ካብ ቁርኣን ይቐርእ። ብድሕርዚ ሰለስተ ዝያዳ ተክቢራት ይገብር። እዚኣን ከም ናይ ቀዳመይቲ ረከዓ ተክቢር ኮይነን ድሕሪ ሳልሳይቲ ተክቢር ኣእዳዉ ንጎኒ ሸነኽ ይኾና። ብድሕር እዚኣን ሰለስተ ተክቢራት ምስተፈጸማ፡ ተክቢር ጌርካ ኣእዳዉካ ሓፍ ከየበልካ ናብ ርኩዕ ትወርድ።

ካልኣይ አገባብ:

ሰላተል-ዲድ ልክዕ ከም ካልኣት ሰላት ብተክቢር ኣል-ኢሕራም ጀሚሩ መኸፊቲ ዱዓ ይቕጽል። ኣብ ቀዳመይቲ ረከዓ ሸውዓተ ተክቢራት ብምስዓብ ኣብ ካልኣይቲ ረከዓ ድማ ሓሙሽተ ተክቢራት ይስዕባ። ዝተረፈ ሰላት ልክዕ ከም ካልኣት ልሙድ ሰላት ይከናወን።

ናይ ዲድ ኹጥባ

ብሱና ረሱል ሰ.ዓ.ወ. መሰረት ናይ ሰላተል-ዲድ ኹጥባ ድሕሪ ሰላት ምስጋድ ስለዝኸውን፡ ድሕሪ ሰላተል-ዲድ ኢማም ኹጥባ ይገብር።

ዲድ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ምስ እትውዕል

ዲድ መዓልቲ ኣብ ጅምዓት መዓልታት ምስ እትውዕል፡ ንሰላተል-ጁምዓ እውን ምስጋድ ናይ ባዕላዊ ምርጫ ይኸውን። ኣብ ሓዲስ ኣቡ ሁረይራ ተመዝጊቡ ከም ዘሎ፡ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. "ኣብ'ዛ መዓልትኹም

ክልተ ዲዳት ብሓንቲ መዓልቲ ኣጓኒፈን ኣለዎ፡ ሰላተል-ጁምዓ ክሰግድ ዘይደለየ ሰብ ነጻ እዩ” ከምዝበሉ ተመዝጊቡ ይርከብ። ኣብ ብዙሓት መስጊዳት ወላ ዲድ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ትውዓል፡ ሰላተል-ጁምዓ ይሰገድ እዩ።

4. ሕርዶት ዲድ ኣል-ኣድሓ

ሕርዶት ዲድ ኣል-ኣድሓ ሱና ሙኣከድ (ዝተረጋገጸ ሱና) እምበር ፈርዲ ስለዘይኮን ግዴታዊ ትእዛዝ ረቢ ሱ.ወ. ኣይኮነን። ኮይኑ ግን ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ይገብርዎ ስለዝነበሩ ከምኡውን በገብብ ምስ ዝከናወን ዘለዎ ኣጅርን ስነ-ኣእምሮአዊ ረብሓታት ብዙሕ ስለዝኾነ ዓቕሚ ዘለዎ ኩሉ ጾታ ብዘየገድስ ክገብር ዘለዎ ኣድላይን ኣገዳስን ተግባር እዩ። ሕርዶት ዲድ ኣል-ኣድሓ ግዴታ ዝኾነም ዓቕሚ ንዘለዎም ሓጅ ዘካይዱ ንዘለዉ ጥራሕ እዩ።

ንዲድ ኣል-ኣድሓ ንሕርዶት ብቐዓት ዘይብሎም ኩነታት እንሰሳ
ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ብዛዕባ ኣብ ናይ ዓረፋ ሕርዶት ክሕረዳ ዘይብለን እንሰሳታት ምስ እተሓተቱ ብኢዶም ብምምልካት “ኣርባዕተ፡ ንሰን ድማ፡

ርኡይ ዝኾነ ሓንካስ፣ ኣካለሰንኩል ወይ ለውሳስ ዝኾነት እንሰሳ
ዕውርቲ፣ ሓንቲ ዝዓይና ወይ ድማ ኣ ዓይና ጸገም ዘለዎ ኮይና ርኡይ ዝኾነ ጉድለት ዘለዎ
ሕምምቲ ወይ ርኡይ ዝኾነ ሕማም ዘለዎ ከምኡውን ዝኾነ ዓይነት ቃንዛ ወይ ስቕያት ዘለዎ
ዝማህመነት ወይ ዝማሰነት ኮይና ንምግዛኣ ወላ ሓደ ሰብ ዘይመርጸ” ኢሎም መሊሶም።

ናይ ሕርዶት ክማላኦ ዘለወን ቅድመ-ኩነታት
ናይ ዲድ ኣል-ኣድሓ ሕርዶት ንምግባር ክማላኦ ዘለወን ሰዲበን ዘለዎ ሽዱሽተ ቅድመ-ኩነታት ኣለዎ።
ዝሕረዳ እንሰሳታት ካብ እንሰሳታት-ዘቤት ከም ገመል፣ ከብትታት፣ ኣባጊዕ፣ ኣጣል ክኾና ኣለወን። ናይ’ዚ መወከሲ ኣብ ሱረት ኣል-ሓጅ ኣያ 34 (22:34) ሓፈሻዊ ትርጉማ ድማ፡ ንኹሉ ሕብረተሰብ ሸም ረቢ ዘኪሮም ካብ ዝሃቦም እንሰሳታት ሕርዶት ዝገብሩሉ ስርዓት ከምዝተገበረሎም ኢዮ ትሕብር።

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ
فَالْهَكْمُ لِلَّهِ وَحْدَهُ ۚ فَلَهُ ۥ أَسْلِمُوا ۖ وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾

ሓንቲ በጊዕ ንሓደ ሰብ ወይ ንሓደ ስድራ ከም ሕርዶት ክትቀርብ ትኽእል እዩ።

ንዕድሙ ብዝምልከት፡ ኣብ ሸሪዓ ተመዝጊቡ ከምዘሎ፡ ማለት ንኣባጊዕ 6 ኣዋርሕ፡ ንኻልኣት እንስሳታት ድማ እኹል ዕድሙ ዝበጸሓ ክኸውን ኣለዎ። ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ከምዝበልዎ፡ "ብዕድሙ እኹልቲ ዘይኮነት እንስሳ ከም ሕርዶት ኣይትሕረዱ። ምስ ዘይትኸእሉ ግን ናይ 6 ወርሒ በጊዕ ክትሓርዱ ትኸእሉ ኢኹም" ኢሎም።

ዕድሜ ዝሕረዳ እንስሳታት ከም ሰዲቡ ዘሎ ክኸውን ኣለዎ፡

ሸዱሸተ ኣዋርሕ ንኣባጊዕ

ሓደ ዓመት ንኣጣል

ክልተ ዓመት ንከብቲ

ሓሙሽተ ዓመት ንኣግማል

ተቐሪባ ዘላ እንስሳ ከም ሕርዶቱ ገይሩ ቀሪብዎ ዘሎ ሰብ ዋና ክኸውን ኣለዎ። ወይ ድማ ብሸሪዓ ወይ ብዋና ፍቓድ ዝተወሃበ ክኸውን ኣለዎ። ብሓይሊ፣ ብስርቂ ወይ ሓላል ብዘይኮነ ኣገባብ ዝመጸት እንስሳ ከምሕርዶት ምሕራድ ዝከኣል ኣይኮነን። ንዝኸታማት ዘመሓድር ዘሎ ሰብ ብፍቓድ ምስኸውን ብሸምም ሕርዶት ክገብር ይኸእል እዩ።

ከም ትሕጃ ወይ ከም ሓደራ ዝተተሓዘት እንስሳ ከም ሕርዶት ምሕራድ ዝከኣል'ውን ኣይኮነን።

መዓስ ክሕረድ ኣለዎ?

ሕርዶት ድሕሪ ሰላተል ዲድ-ኣል ኣድሓ ጀሚሩ ክሳብ መበል ዓሰርተሰለስተ መዓልቲ ዙልሕጃ ጸሓይ ምስ ዓረበት ኣብ ዘሎ ግዜ ክኸውን ኣለዎ። እዚ ማለት ሕርዶት ክካየድሉ ዝኸእል ኣርባዕተ መዓልታት ኣለዎ - እዚኣን ድማ ባዕላ ዲደል-ኣድሓ መዓልቲ ከምኡ'ውን ስዒብን ዘለዎ ሰለስተ መዓልታት እዩን (ክሳብ መበል 13 ዙልሕጃ መዓልቲ)። ኮይኑ ግን ብዝተኸኣለ መጠን ቀልጢፍካ ምሕራድ እቲ ዝበለጸን ዝምረጽን እዩ።

ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ቀልጢፎም ብምሕራድ ኣብ ዲድ መዓልቲ ዝበልዕዎ ስጋ ካብ ሕርዶት ዲድ ነይሩ።

ኣብ'ዘን ናይ ሕርዶት መዓልታት ኣብ እዋን ቀትሪ ወይ ድማ ኣብ እዋን ለይቲ ምሕራድ ዝከኣል ኮይኑ ኣብ እዋን ቀትሪ ግን እቲ ዝምረጽ እዩ። እቲ ዝበለጸ እዋን ድማ ዲድ መዓልቲ ድሕሪ ሰላተል ዲድን ኹጥባን እዩ።

ቅድሚ ሰላተል-ዲድ ምውድኡ ወይ ድማ ድሕሪ መበል 13 ዙልሕጃ መዓልቲ ዝሕረድ ከም ናይ ዲድ ኣል-ኣድሓ ሕርዶት ኣይቁጸርን እዩ። ኣብ ካልኣት መዓልታት ከም ዝተሓረደ ተራ ስጋ እዩ ዝሕሰብ።

ከሕረድ እንከሎ እንታይ ይበሃል?

ቢሰሚላህ፣ ወላሁ አክበር፣ አላሁማ ሃዛ ሚንካ ወለካ፣ ሃዛ ሚኒ (ወይ ድማ አላሁማ ተቆበል ሚኒ) ወዓን አህል በይቲ፣

(ብሽም ካልእ ሰብ ምስ ዝሕረድ ድማ - ሃዛ ዓን [ሽም ናይ'ቲ ሰብ]፣ አላሁማ ተቆበል ሚን [ሽም ናይ'ቲ ሰብ]፣ ወዓን አህል በይት [ሽም ናይ'ቲ ሰብ]

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ هَذَا مِنْكَ وَلَكَ، اللَّهُمَّ هَذَا عَنِّي (أَوِ اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي) وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِي، أَوْ عَنْ فُلَانٍ - إِذَا كَانَتْ أَضْحِيَّةَ مُوَصِّرٍ

ኣብ ዲድ አል-አድሐ አወሃህባ ሰላምታን ሰናይ ትምኒት ምግላጽን

እዚ ኣገባብ ካብ ሃገር ናብ ሃገር ዝፈላለ ኮይኑ ዲድ ሙባረክ (عيد مبارك)፣ ዲድ ሰዲድ (عيد سعيد)፣ ኩሉ ዓም ወአንቱም ቢኼር (كل عام وانتم بخير)፣ ተቆበለህ ሚንና ወሚንኩም ምባል እተን ኣዝየን ልሙዳት ዝኾና ኢየን። ከም መልሲ ድማ ፍሽኽን ንዝተበሃለ ምድጋም እኹል ክኸውን ይኸእል ኢዩ።

ስድራ ንደቆምን ነንሕድሕድምን ከምኡውን ንፈተውቶም ህያባት ምሃብ ልሙድ እዩ። ኣብ ቡኻሪ ሰፊሩ ከምዘሎ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ነንሕድሕድካ ህያብ ምውህብ ብምዝኸኻር ፍቕሪ ክፈጥር ከምዝኸእል ሓቢሮም።

5. ናይ ተሽሪቕ መዓልታት - ኣዩም አል-ተሽሪቕ (أيام التشريق)

ኣዩም አል-ተሽሪቕ ተባሂለን ዝጽወዓ ድሕሪ ዲድ አል-አድሐ ስዒብን ዝመጸ ሰለስተ መዓልታት ማለት፡ ዕለት 11፣ ዕለት 12 ከምኡውን ዕለት 13 ናይ ዙልሕጃ እየን።

ገለ ካብ ትርጉማት ቃል "ተሽሪቕ"፡ ሕጉስ ገጽ ምርኣይ ወይ ድማ ንስጋ ንኸነቅጽ ኣብ ጸሓይ ምስጣሕ ማለት እዩ።

ካልእ መጻውዒ ሸመን ኣል ኣዩም ማዕዳዳት (ውሱናት መዓልታት) እዩ።

ረቢ ሱ.ወ. ኣብ ሱረት አል-በቐራ ኣያ 203 (2:203) ኣብ ውሱናት ዝኾና መዓልታት ክንዝክሮ ክመዘለና ይሕብረና፡

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ

ብዙሓት ዑለማእ ከምዝሰማምዕሉ እዘን መዓልታት ኣብ ላዕሊ ተጠቂሰን ዘለዎ ኣዩም አል-ተሽሪቕ ምዃነን እዩ። ኣብ ሰሒሕ ሙስሊም ከምዝርከቡ፡ እዘን መዓልታት ድማ ብሓላል መንገዲ ተሓጉስካ እትውዕለለን ናይ ምብላዕ፣ ምስታይን ናይ ረቢ ሱ.ወ. ምዝካርን መዓልታት እየን።

ተክቢራት አል-ተሽሪቕ

ኣብ ዘን መዓልታት ኣብ ኩለን ፈርዲ ሰላት ተክቢራት አል-ተሽሪቕ ምባል ግቡእ (ዋጅብ) እዩ።

ተክቢራት አል-ተሽሪቕ: “አላሁ አክበር፣ አላሁ አክበር፣ ላኢላሃ ኢላላህ፣ ወላሁ አክበር፣ አላሁ አክበር፣ ወሊላሁል-ሐምድ” ምባል እዩ።

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ

ኣብ ሱሪት ኣሱ-ሳፋት ኣያ 107 (37:107) ሰፊሩ ከምዘሎ ሰይድና ኢብራሂም ንወዶም ኢስማዒል ንኹብጅዉ ካብ ረቢ ሱ.ወ. ትእዛዝ ተዋሂብዎም።

وَفَدَيْنَهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

በዚ መሰረት ንካራኦም ናብ ወዶም ኢስማዒል ከምርሕዎ ምስ ጀመሩ መላኢካታት ካብ ጀና ሕርዶት ዝኸውን ካልእ እንሰሳ (ዕዮት) ሒዞም “አላሁ አክበር፣ አላሁ አክበር” እንዳበሉ መጺኦም። ሰይድና ኢብራሂም ነዚ ድሕሪ ምስማዕ “ላኢላሃ ኢላላህ፣ ወላሁ አክበር” ኢሎም መለሱ። ሰይድና ኢስማዒል ድማ ረቢ ሱ.ወ. ካብ ፈተነ ከምዘድሓኖም ስለዝተረድኡ ትቕብል ኣቢሎም “አላሁ አክበር፣ ወሊላሁል-ሐምድ” ኢሎም መለሱ።

ናይ ግዜ ንውሒ ተክቢራት አል-ተሽሪቕ

ተክቢራት አል-ተሽሪቕ ድሕሪ ሰላተል-ፈጅር 9ይቲ መዓልቲ ዙልሕጃ (ቅድሚ ዲድ አል-አድሓ ዘላ ባዕላ መዓልቲ ዓረፋ) ጀሚሩ ክሳብ ድሕሪ ዓስሪ መበል 13 መዓልቲ ዙልሕጃ (ሳልሰይቲ መዓልቲ ዲድ) ብጠቕላላ 35 መዓልታት ዝካየድ እዩ። ድሕሪ ነፍሱ-ወከፍ ፈርዲ ሰላት ጥራሕ (ናብ ክልቲኡ ሸነኽ ሰላመት ድሕሪ ምምላስ) ብውሑዱ ሓንሳብ ተክቢራት አል-ተሽሪቕ ምባል ግቡእ እዩ። ዘረባ ቅድሚ ተክቢራት አል-ተሽሪቕ ምዝራብ ወይ ተሲእካ ናብ ካልእ ቦታ ምንቅስቓስ ነዚ ዕድል ዩፍሽሎ ስለዝኾነ ብቐጥታ ኣስዲብካ ክበሃል ኣለዎ። ድሕሪ ካልኣት ሰላት ንኣብነት ድሕሪ ሱና ምስጋድውን ክበሃል ዮብሉን። ተክቢራት አል-ተሽሪቕ ብሰብኡትን ደቀንስትዮን እንተ በይኖም ወይ ኣብ ጀማዓ ኮይኖም ፈርዲ ምስ ሰገዱ ዝበሃል እዩ። ሰብኡት ዓው ኢሎም ክብሉ እንከለዉ ደቀንስትዮ ግን ድምጻን ኣትሕት ኣቢለን ይብለኡ።

ጾም አብ እዋን ኢዮም ኣል-ተሽሪቕ

ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ከምዝበልዎ: “መዓልቲ ዓረፋ፣ መዓልቲ ናህር (ባዕላ ዒድ ኣል-ኣድታ 10ይቲ ዙልሕጃ)

ከምኡ'ውን ኢዮም ኣል-ተሽሪቕ (ዙልሕጃ 11, 12, 13) ዒድና ኢዮን። እዘን መዓልታት ድማ ናይ

ምብላዕን ምስታይን ከምኡ'ውን ናይ ረቢ ምዝካር መዓልታት ስለዝኾና ኣብ'ዘን መዓልታት ምጺም ረሱል

ሰ.ዓ.ወ. ስለዝኸልከልዎ ቅቡል ኣይኮነን።

ሰጳሊ 7: ተክቢራት ዒድ

6. ካልኣት ዲዳት ኣለዉ ዶ?

ካብ'ዘም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ ክልተ ናይ ኢስላም ዕላውያን ዲዳት ካልኣት ክኸበሩ ዘለዉም ዲዳት የለዉን። ምስ ዝህልዉ ድማ ካብ ቁርኣንን ሱናን ወጻኢ ዝኾኑ እዮም። ኣብትሕቲ'ዚኣም ከም ዒድ ክውሰዱ ዘይብሎም መዓልታት ከም ንኣብነት “መውሊድ-ነቢ”፣ “ህጅሪያ ሓዲሽ ዓመት”፣ “ፍርቂ ሻዕባን” ዝኣመሰሉ ምፍላጦም ጽቡቕ ዝኾነ፣ ኮይኑ ግን ክበዓሉ ይኹን ከም ዒድ ክውሰዱ ዘይብሎም መዓልታት እዮም።

7. ኣገደስቲ ኣዋርሕ ኣብ ኢስላም

ወርሒ ሙሐረም (ዕለት 1 ሙሐረም)

ናይ ኢስላም ሓዲሽ ዓመት ኣብ ዕለት 1 ወርሒ ሙሐረም ይጅምር።

ወርሒ ሮሞዳን

ታሽዓይቲ ወርሒ ኮይና ብጾም፡ ቁርኣን ዝወረደላ ወርሒ ከምኡ'ውን ብለይለቱል-ቀድር ትፍለጥ።

ወርሒ ዙል-ሒጃ

ጉዕዞ ናብ መካ ዘመልክት ሓጅ ዝካየድላ ወርሒ ኮይና፡ ባዕሉ ሓጅ ኣብ መበል 8ይ መዓልቲ ዙል-ሒጃ ይጅምር።

8. አገደስቲ መዓልታት ኣብ ኢስላም

ጅምዓት መዓልቲ (يوم الجمعة - ናይ ምእካብ መዓልቲ):

ንጅምዓት መዓልቲ ካብ ካልኣት መዓልታት ፍሉይ ዝገብራ ረቢ ሱወ. ንኹሉ ፍጡራት ድሕሪ ምክላቕ ንሰይድና ኣደም ዝኸለቐላ መዓልቲ ብምዃና ብዝያዳ በረካ ዘለዎ መዓልቲ እያ። ካብ'ዚ ሓሊፉ ኣብ መሳሪድ ብዝካየዱ ኹጥባታትን ሰላተል-ጅምዓን ብዝያዳ ዒባዳ ረቢ ሱወ. ዝካየድ ኮይኑ፡ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ዝግበሩ ካልኣት ዒባዳታትን ጽቡቕ ተግባራትን ውጽኢቶም ዓቢ እዩ።

ጅምዓት መዓልቲ ዝተመረጸት ምዃና ኣብ ሓዲስ ኣቡ ሁረይራ ረሱል ሱወ. ከምዝበሉ ብስዒብ ዘሉ ክፋል ሓዲስ ተጠቂሱ፡

فَهَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ هَدَانَا اللَّهُ لَهُ - قَالَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ - فَالْيَوْمُ لَنَا وَغَدًا لِلْيَهُودِ (وَبَعْدَ غَدٍ لِلنَّصَارَى)

ለይለቱል-ቀድር

ለይለቱል ቐድር ኣብ ሓንቲ ካብ ናይ ረሞዳን 10 መጨረሻ ለይትታት ትርከብ ኮይና ትርጉማ ድማ ናይ ጽሕፍቶ ለይቲ (Destiny) ፤ ናይ ሓይሊ ለይቲ (Power) ፤ ናይ ድንጋገ ለይቲ (Decree) ወይ ድማ ናይ ዓቕን ዝወሃበላ ለይቲ (Measures) ማለት እዩ። ኣብ ምሉእ ዓመት ድማ እታ ዝበለጸት ለይቲ እያ።

ረሱል ሱወ ከምዚ ይብሉ፤ “ረቢ ካብ ኩለን መዓልታት ንጅምዓት ኣብሊጹዎ፤ ካብ ኩለን ኣዋርሕ ንረሞዳን ኣብሊጹዎ፤ ካብ ኩለን ለይትታት ድማ ነለይለቱል ቐድር ኣብሊጹዎ” ዒባዳታት ረቢ ብምብዛሕ ኣብ 1000 ኣዋርሕ ዝርከብ ኣጅርታት ብሓንቲ ለይቲ ንክንረክብ ረቢ ሱወ ዕድል ዝህበና ለይቲ እያ።

ለይለቱል-ቀድር ኣብ ዘን ዓሰርተ መዓልታት ኣብ ዘለዎ ለይቲ ስለ እትርከብ፡ ረሱል ሱወ. “ካብ እምነትን ቅንዕናን ተበረሱ ኣብ ለይለቱል-ቀድር ክሰግድን ዱዓ ክገብርን ንዝሓደረ ዝኾኑ ሙስሊም፡ ቀዳምት ዘንብታቱ ክቕፈረሉ እዩ” ኢሎም።

መዓልቲ ዓረፋ

ታሽዓይቲ መዓልቲ ኣብ ዙል-ሒጃ ማለት ኣብ መበል ካልኣይ መዓልቲ ሓጅ ትውዕል ኮይና ንጽባሒታ ድማ ዒድ ኣል-ኣድሓ ይኸውን።

መውሊድ-ነቢ

ኣብ መበል 12 ረቢዕል ኣወል ትውዕል ኮይና ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ዝተወልዱሉ መዓልቲ እያ። ክበዓል ኣለዎ ዶ ወላ ይብሉን ዝብል ሕቶ ብዙሕ ዘካትዕን ዝተፈላለዩ ርእይቶታ ዝሓዘ እዩ። ሓፈሻዊ ኣረዳድኣ ግን ካብ ቁርኣንን ሱናን ወጻኢ ስለዝኾነ ከም ዲድ ወይ ፍሉይ መዓልቲ ርኢኻ ክኸበር የብሉን ዝብል ኣረኣእያ እዩ።

ኣብ ሓዲስ ቡኻሪን ሙስሊምን ተመዝጊቡ ከምዝርከብ፡ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ሰዲቡ ዘሎ ኢሎም፡
(لا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ)
ልክዕ ክርስቲያን ንወዲ መርየም ከም ዝውድሱዎ (ዘምልኽዎ) ጌርኩም ኣይትወድሱኒ፡ ኣነ ባርይኡ ስለዝኾንኩ 'ባርያ ረብን ልኡኹን እየ' ብሉ”

إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُخَدَّنَاتُهَا وَكُلُّ (مُخَدَّنَةٍ بِدْعَةٍ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ)

”እቲ ኣዝዩ ሓቀኛ ዝኾነ መጽሓፍ፡ መጽሓፍ ረቢ እዩ፡ እቲ ዝበለጸ መንገዲ ድማ፡ መንገዲ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. እዩ። እቲ ዝበኣሰ ጉዳይ ድማ ሓድሽ ምህዞ (ኣብ ዲን) እዩ። ኩሉ ምህዞ ሕደሳ እዩ፡ ኩሉ ሕደሳ ድማ ካብ መንገዲ ምስሓት እዩ፡ ኩሉ ስሕታን ድማ ናብ ጀሃነብ እዩ”

ዓሹራ

ዓሹራ ንክልተ ታሪኻዊ ተረኽቦታት ተዘኻኸር፡ ሰይድና ኑሕ ዓ.ሰ. ንመርከቦም ሓዲጎም ዝወጹላ መዓልቲ፡ ከምኡ'ውን ሰይድና ዲሳ ዓ.ሰ. ካብ ግብጻውያን ብረቢ ሱ.ወ. ዝደሓኑላ መዓልቲ እየን። ኣብ ዓሹራ ምጺም ብነጻ ድሌትካ ዝግበር እዩ።

ኣብ መበል 10ይ መዓልቲ ሙሓረም ትውዕል ኮይና ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ይጸሙ ከምዝነበሩ ሰዲባ ዘላ ሓዲስ መብርሂ ትህቡ።

أَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدْعُهُنَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِيَامَ عَاشُورَاءَ وَالْعَشْرَ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ()

(مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ)

በዚህ ሓዲስ መስሪት ረቡል ዓ.ወ. 4 ነገራት ፈጸሞም አይሓድጉን ነይርም፡

ዓሹራ ምዲም

10 መዓልታት ምዲም

ኣብ ኩለን ኣዋርሕ 3 መዓልታት ምዲም

ቅድሚ ሰላተል-ፈጅር ክልተ ረከዓታት ምስጋድ

ለይቲ ረጅብ

ሻውዐይቲ ወርሒ ኣብ ኣቆጻጽራ ህጅርያ ኮይን ሓንቲ ካብተን ኣርባዕት ኣዋርሕ ”الشهر الحرام”

(ክልኩላት ኣዋርሕ) ተባሂለን ዝጽዋዓ እያ። ካብ’ዚ ሓሊፉ ናይ ረቡል ሱ.ወ. ኢስራ ወ ሚዕራጅ ኣብ’ዚህ ወርሒ እዩ ተኻይዱ።

ለይቲ ኢስራእን ሚዕራጅን

ኢስራ ወ ሚዕራጅ ንናይ ረቡል ሱ.ዓ.ወ. ንክልተ ጉዕዞታት ዘመልከታ ኮይነን፡ እታ ቀዳመይቲ ጉዕዞ ካብ መካ ናብ ቁድስ (መስጅድ-አቕሳ) ዝተገዳዘላ ለይቲ ኢስራ ተባሂላ ክትጽዋዕ እንከላ፡ እታ ካልኣይቲ ጉዕዞ ድማ ናብ ሰማይ ዝዓረጉላ እያ።

እዛ ለይቲ ኣብ ሱረት ኣል-ኢስራ ኣያ 1 (17:1) ተጠቐሳ ትርከብ፡

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا [حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ; وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ; وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا